

Ηδύφωνο
στα μονοπάτια του πολιτισμού

29.05.2016
www.simerini.com.cy

SUMMERTIME: ΕΚΔΟΧΕΣ ΕΝΟΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΟΣ

// ΣΕΛΙΔΑ 6

ΒΟΡΙΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ:
Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΧΩΡΙΣ... ΡΕΤΟΥΣ

// ΣΕΛΙΔΕΣ 10-11

ΑΓΓΕΛΟΣ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗΣ:
«ΔΕΝ ΘΥΜΑΜΑΙ, ΞΕΧΑΣΑ»

// ΣΕΛΙΔΑ 5

Η τέχνη είναι ένας ελιγμός ευτυχίας ώστε να μπορούμε να υπάρχουμε κάπως αναπνευστικά δυστυχημένοι 🍷 Νίκος Καρούζος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΟΥΜΑΖΗΣ:

Ο Γκλεν Χιουζ
και το κατώφλι του
μοντερνισμού

// ΣΕΛΙΔΕΣ 8-9

Ηδύφωνο

Γιατί εάλω η Πόλις

Ιδεοσκόπιο, Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

// ΣΕΛΙΔΑ 15

quickpeek

Γεγονότα, εκδηλώσεις, εκθέματα, συνειρμοί στον πολιτιστικό ιστό της εβδομάδας

Πωλειτισμός

Για να τυπώσεις οφείλεις να πληρώσεις. Και όχι μόνο σε χρήμα. Να πληρώσεις σε χρόνο. Να μοχθήσεις. Να πείσεις τον εκδότη ή τον αρκισυντάκτη ή τον διευθυντή του περιοδικού ότι αξίζει τις σελίδες, τον χώρο, που θα σου παράσχει

Ο «μειονεκτικός» Κώστας Καρυωτάκης

Η βιογραφία του αυτόχειρα ποιητή, που προτάσσεται στα «Απαντά του», συντάχθηκε από τον Χαρίλαο Σακελλαριάδη το 1938, συντείνει σε μία ιδιαίτερα (παρ)ανάγνωση του ποιητή και ανθρώπου Καρυωτάκη

Πολιτιστικές επιλογές // Τα καλύτερα της εβδομάδας

1

Μουσικά αποτυπώματα

Η Πολιτιστική Κίνηση Λεμεσού Επιλογής σας προσκαλεί για 9η συνεχή χρονιά στην εκδήλωση «Μουσικά αποτυπώματα». Γεύσεις, μουσικές, χοροί από τις γωνιές του κόσμου σε μια γιορτή με τους ανθρώπους της πόλης, σε ένα διάλογο πολιτισμών. Σήμερα Κυριακή, 29 Μαΐου, 18.30, Πλατεία Ηρώων. Είσοδος ελεύθερη.

2

Συναυλία Μουσικής Σχολής

Με το τέλος του ακαδημαϊκού έτους, οι επίλεκτοι της κάθε ομάδας οργάνων της Μουσικής Σχολής της Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων Κύπρου θα λάμψουν επί σκηνής. Καλλιτεχνική Διεύθυνση: Γιώργος Κουντούρης. Υπό την αιγίδα του Υπουργού Παιδείας Κώστα Καδή. αύριο Δευτέρα, 30 Μαΐου, 19:30, Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου. Είσοδος ελεύθερη.

3

Μακρινή χώρα

Το έργο είναι ένα διαγενεαλογικό, δικαιοδικό, ερευνητικό περφόρμανς χορού. Η παρουσίαση θα λάβει χώρα την Πέμπτη 2, Παρασκευή 3 και Σάββατο, 4 Ιουνίου, η ώρα 20:15 σε διαφορετικούς χώρους στο κτήριο του Σπιτιού της Συνεργασίας. Είσοδος ελεύθερη.

4

Μαρινέλλα & Αντώνης Ρέμος

Η Μαρινέλλα και Αντώνης Ρέμος έρχονται στην Κύπρο για να παρουσιάσουν ένα αφιέρωμα στον μεγάλο λαϊκό τραγουδιστή Στέλιο Καζαντζίδη. Μαζί τους ο Χρήστος Νικολόπουλος. Σάββατο, 4 Ιουνίου, Πατίτσιο Δημοτικό Αμφιθέατρο Λάρνακας και Κυριακή, 5 & Δευτέρα, 6 Ιουνίου, Σχολή Τυφλών. Εισιτήρια διατίθενται στο www.tickethour.com.cy.

Ιδιοκτήτρια: Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ | Υπεύθυνος Έκδοσης: Μιχάλης Παπαδόπουλος Βοηθός Υπεύθυνος Έκδοσης: Μαρία Μιννά Συνεργάτες: Κωνσταντίνος Α. Ε. Παπαθανασίου Γιάννης Ζελιαναίος Λογίγνος Παναγή, Γιώργος Ίκαρος Μπαμπασιάνης, Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή, Τίτος Χριστοδούλου, Χρήστος Μιχάλαρος Μάριος Αδάμου. Ηλεκ. Ταχυδρομείο: rapadopoulosm@simerini.com, minam@simerini.com

Απαγορεύεται αυστηρώς η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά προτίμηση ή κατά διασκευή απόδοση του περιεχομένου (κειμένου ή φωτογραφίας) με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφηση ή άλλο, χωρίς τη γραπτή έγκριση ή άδεια του εκδότη Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ.

Αίθουσα Μελίνα Μερκούρη // Διάδραση - Περφόμανς

OnePerCent

Μια πρωτότυπη παράσταση ανεβαίνει το Σάββατο και την Κυριακή, 4 και 5 Ιουνίου, στην αίθουσα Μελίνα Μερκούρη, στη Λευκωσία. Είναι ένα πολυδιάστατο έργο νέων καλλιτεχνών, που σε πείσμα των καιρών δημιουργούν και δίνουν μια νέα ενδιαφέρουσα έκφραση στο πολιτιστικό γίγνεσθαι.

Η παράσταση τιτλοφορείται «OnePerCent» και απλουστεύοντας τα πράγματα, ο καθένας μπορεί να κατανοήσει τι σημαίνει το «Ένα στα εκατό». Τι ακριβώς σημαίνει, όμως; Δεν είναι ούτε προμήθεια σε κέρδη, ούτε και ποσοστό στο επίκαιρο φαινόμενο της μίζας. Η εικαστική πλευρά της παράστασης, με εντυπωσιακούς πίνακες, η επιμελημένη κίνηση, ο χορός, ανοίγουν διόδους με πολλές απαντήσεις. Και ίσως ο τίτλος της παράστασης να σημαίνει κάτι εντελώς άσχετο με τη συνθησιμένη ερμηνεία του «OnePerCent». Ας πούμε ότι εμβαθύνει σε άδεια της ανθρώπινης ψυχής, σε αυτά που με φροντίδα, φόβο ή περηφάνια κρατούνται μυστικά, για να διαπιστώσει τη μεγάλη αλήθεια. Ότι, δηλαδή, ο κάθε άνθρωπος, ισχυρός ή αδύναμος, πλούσιος ή πέννης, διάσημος και προβεβλημένος ή αφανής και άγνωστος, είναι πάντοτε ένας ξεχωριστός άνθρωπος. Ναι, ξεχωριστός!

Το έργο «OnePerCent» προκύπτει από τη συνεργασία νέων καλλιτεχνών, από τον χώρο της ζωγραφικής και γενικότερα της εικαστικής έκφρασης και από την παράλληλη παρουσία του σύγχρονου χορού και του περφόρμανς. Βασικό θέμα είναι το φυσικό και αφύσικο ως έννοιες και ο ρόλος τους στη ζωή μας, στην καθημερινότητα του καθενός και γενικότερα στην κοινωνία. Για τον καθένα, τι είναι φυσικό ή αφύσικο προσδιορίζεται από διάφορους παράγοντες -θρησκευτικές αντιλήψεις, παιδεία, οικογενειακό και ευρύτερο περιβάλλον, κοινωνικές αντιλήψεις- που έχουν ως αποτέλεσμα την υποσυνείδητη κατάταξη των πάντων σε μία από τις δύο κατηγορίες.

Το έργο δεν απαντά δογματικά, αλλά προσφέρει τη δυνατότητα προβληματισμού, παρουσιάζει εκδοχές και εκδοχές, μέσα από την κίνηση (περφόρμανς) και την αποτύπωσή της σε καμβά, φω-

τογραφία, βίντεο, κατασκευές. Όλα μαζί συνθέτουν μια ζωντανή εγκατάσταση Τέχνης (performance installation).

Στόχος των καλλιτεχνών είναι να δημιουργήσουν με το έργο «OnePerCent» μια ατμόσφαιρα στην οποία οι δύο έννοιες εξουδετερώνουν η μία την άλλη, χρησιμοποιώντας αλληγορικά τον άνθρωπο στην κοινωνία. Μέσα από την εξίσωση «φυσικού-αφύσικου», καθώς και μέσω ενεργειών, μορφών και όλων των στοιχείων που συνθέτουν το έρ-

γο, δίδεται στον θεατή η ευκαιρία να σκεφτεί τη δική του θέση ως προς το θέμα, αλλά και τι ο ίδιος βλέπει ως φυσικό ή αφύσικο.

Οι συντελεστές του έργου: Εικαστικά, ο Θεόδωρος Τσιαμαής. Περφόρμανς-Σύγχρονος χορός, η Άνθη Κέττηρου και ο Παναγιώτης Τοφή.

Παραστάσεις: Σάββατο και Κυριακή, 4 και 5 Ιουνίου 2016, ώρα 8:30 μ.μ. στην αίθουσα Μελίνα Μερκούρη, στη Λευκωσία. Τιμή εισιτηρίου €10, τηλ. κρατήσεις: 99245468.

Ίταλο Καλβίνο, Οι αόρατες πόλεις

Οι επιθυμίες είναι πια αναμνήσεις

// ΣΕΛΙΔΑ 16

«Χομχάκ»: Οι «αερόλιθοι» του Βάκη Λοιζίδη

Ο Λοιζίδης, στο πρόσφατα εκδοθέν βιβλίο του, επιλέγει τη φόρμα της σύντομης, ακαριαίας πρότασης για να εκφραστεί και να εκφράσει το, φευ, ανέκφραστο σύγχρονο καλλιτεχνικό έρεβος της νήσου

19ο Φεστιβάλ Σύγχρονου Χορού

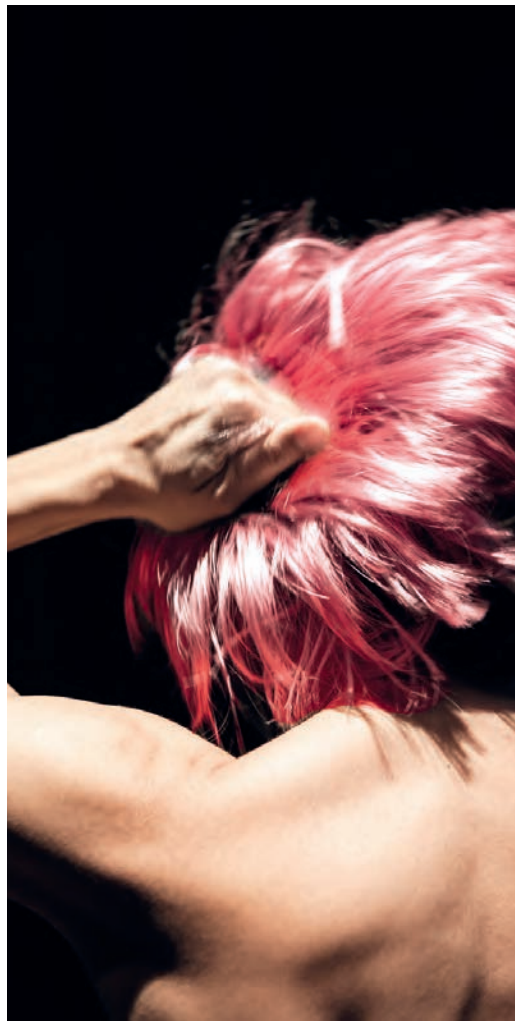
Οι παραστάσεις αρχίζουν στη Λευκωσία, την Τετάρτη, 1η Ιουνίου, στο Θέατρο Παλλάς, στις 20:30, με τις τέσσερις ομάδες που εκπροσωπούν την Κύπρο στο Φεστιβάλ

Πέντε Πονζικοί Βαρβάτοι

Ακριβώς σαν τις πυραμίδες, οι κάθε Μίδες, οι χρυσοφόροι Μήδοι. Το μάτι στο σκωρ, οι σκωραμίδες... Σκωρ. Σαν τους χρυσοθήρες ποντικούς του Ηροδότου, οι κάθε Πονζικοί, θα εμφανίζονται σε κάθε 1929, να εξαργυρώνουν με χρυσόσκονη τα πεινασμένα των ανθρώπων όνειρα

Χορός // Θέατρο Παλλάς Λευκωσία

Εικαστικά // The New Colossus

Η γκαλερί «The Collection Gallery» θα φιλοξενήσει τους καλλιτέχνες Αντρέα Τόμπλιν και Τατιάνα Σωτηροπούλου με τίτλο της νέας τους εικαστικής έκθεσης «Ο Νέος Κολοσσός: Αψηφώντας τις (α)δυνατότητες της Ελευθερίας». Τα εγκαίνια της έκθεσης θα πραγματοποιηθούν στην The Collection Gallery την 1η Ιουνίου, στις 7:30 μ.μ., τα οποία θα τελέσει η Αμερικανή Πρέσβης Kathleen A. Doherty και μέρος των εσόδων από τις πωλήσεις των έρ-

γων θα διατεθούν για την κάλυψη των αναγκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο τίτλος είναι εμπνευσμένος από το ποίημα της Emma Lazarus «The New Colossus» χρονολογίας 1883, το οποίο είναι χαραγμένο σε χάλκινη πλάκα στο Άγαλμα της Ελευθερίας, μνημειακό έργο της πόλης της Νέας Υόρκης. Η έκθεση θα έχει διάρκεια από την 1η Ιουνίου μέχρι τις 5 Σεπτεμβρίου. Ώρες Λειτουργίας: Δευτέρα - Σάββατο: 10:00 - 13:00 & 16:00 - 20:00.

Θέατρο // Killer Joe

Το Θέατρο Ένα παρουσιάζει το θεατρικό έργο «Killer Joe» του Tracy Letts. Ο νεαρός Κρις, μπλεγμένος με εμπόριο ναρκωτικών και καταχρεωμένος, οργανώνει με τον πατέρα του τη δολοφονία της μητέρας, για να εισπράξουν την πανάκριβη ασφάλεια ζωής που έχει κάνει. Αυτό θα γίνει όμως με τη βοήθεια ενός διεφθαρμένου μπάτσου, του Τζο, που δρα παράλληλα και ως εκτελεστής. Στην υπόθεση μπλέκεται και η μητριά του Κρις ενώ όλα πρέπει να γίνουν όσο

πο «ανώδυνα» για την θύα έφηβη αδελφή του, την Ντότι. Σκηνοθεσία/Μετάφραση: Αντρέας Χριστοδουλίδης. Σκηνικά/Κοστούμια: Λάκης Γενεθλής. Βοηθός Σκηνοθέτη: Χρυστάλλα Σκόρδου. Παίζουν: Σωτήρης Μεστάνας, Μανώλης Μιχαηλίδης, Φανή Σωκράτους, Στέφανη Νέρου, Τζούλιο Φιλίππο Ντ' Ερίκο. Κατάλληλο για άτομα άνω των 18. Τετάρτη 1 και Πέμπτη, 2 Ιουνίου, στις 20:30, στη Β' Δημοτική Αγορά (Θέατρο Ένα). Τηλ κρατήσεις: 99458399.

Εικαστικά // Πίνακες και Μάσκες

Ο Πολιτιστικός Χώρος Τεχνόπολις 20 σάς προσκαλεί στα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής της Γεωργίας Τομπάζου, που θα πραγματοποιηθούν την Τετάρτη, 1η Ιουνίου, στις 7:00 μ.μ. Θα ακολουθήσει δεξίωση και μουσική με τους Μαρία Τομπάζου (κιθάρα, φωνή), Νάταλι Αδάμου (φωνή) και Αλέξη Αδάμο (κρουστά). Η Γεωργία Τομπάζου γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα, ενώ το 1980 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Κύπρο. Παράλληλα με τις χειροτεχνίες, σημαντικό ρόλο για την ίδια αποτελούν η αισθητική, η τέχνη και τα χρώματα. Μέσω της τέχνης μπορεί να εκφράσει τον εσωτερικό κόσμο και τις ανησυχίες της. Χωρίς να περι-

ορίζεται από ρεαλιστικά σενάρια, εξελίσσει σταδιακά το έντονο προσωπικό της στυλ, αποτυπώνοντας σε καμβά αυτά που βλέπει με την καρδιά της. Αρχίζει επίσης να κατασκευάζει μάσκες από γύψο, χρησιμοποιώντας καλούπια και διακοσμώντας με διάφορα υλικά, όπως φτερά και χάντρες, με περίτεχνα μακιγιάζ, τις οποίες έπειτα προσθέτει σε ζωγραφισμένο καμβά. Τα τελευταία δέκα χρόνια η ζωγραφική και η κατασκευή μάσκας αποτελούν αγαπημένα χόμπι της Γεωργίας Τομπάζου και αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής της. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 8 Ιουνίου. Ώρες Λειτουργίας: Καθημερινά 10:00 - 18:00 & Σάββατο 10:00 - 14:00.

19ο Φεστιβάλ Σύγχρονου Χορού

Οι παραστάσεις του 19ου Φεστιβάλ Σύγχρονου Χορού αρχίζουν στη Λευκωσία, την Τετάρτη, 1η Ιουνίου, στο Θέατρο Παλλάς με τις τέσσερις ομάδες που εκπροσωπούν την Κύπρο στο Φεστιβάλ. Οι ομάδες αυτές έχουν επιλεγεί από την Επιτροπή Επιλογής και τους ξένους εκπροσώπους που παρακολούθησαν την Πλατφόρμα Σύγχρονου Χορού τον περασμένο Μάρτιο. Πρόκειται για την ομάδα Εν δράσει σε χορογραφία Εύης Δημητρίου, τις ομάδες του Αλέξανδρου Μιχαήλ, του Φώτη Νικολάου και του Αμφίδρομο Χοροθέατρο σε χορογραφία Έλενας Χριστοδουλίδου.

Εύη Δημητρίου - The more you dance the more you get (20')
Χορογράφος/Περφόρμερ: Εύη Δημητρίου
Σύμβουλος: Tabea Martin
Φωνητική καθοδήγηση: Cathryn Robson
Στυλιστική επιμέλεια: Κρίστια Μιχαηλίδου

Σχεδιασμός Φωτισμού: Aleksandar Jotovic
Φωτογραφία: Μιχάλης Παπαμικαήλ
Αλέξανδρος Μιχαήλ - Complex Foreverafter (15')
Χορογραφία: Αλέξανδρος Μιχαήλ σε συνεργασία με Dara Milovanovic-Michael
Περφόρμερ: Αλέξανδρος Μιχαήλ, Dara Milovanovic-Michael
Σχεδιασμός Φωτισμού: Aleksandar Jotovic

Φώτης Νικολάου - These gentle hearts are like shot birds falling (20')
Χορογραφία: Φώτης Νικολάου
Δραματουργία: Θανάσης Γεωργίου
Μουσική: Δημήτρης Σπύρου
Ερμηνευτές: Φώτης Νικολάου, Χάμιλτον Μοντιέρο, Δημήτρης Σπύρου

Έλενα Χριστοδουλίδου - FRONTEARS (17')
Χορογράφος: Έλενα Χριστοδουλίδου
Χορευτές: Παναγιώτης Τοφής, Ήβη Χατζηβασιλείου, Στέφανη Παπαδοπού-

λου, Κρίστια Πιτσιλλίδου, Άννα Πιπερή.
Μουσική: Άννης Σκορδής
Βίντεο, εικαστική εγκατάσταση: Κλίτσα Αντωνίου
Επεξεργασία και επίβλεψη βίντεο: Χρήστος Αντρέου, Κοστούμια: Λάκης Γενεθλής
Φωτογραφία: Ιάκωβος Χατζησταύρου, Πρόσφυγες, Λέσβος 2015

Την ευθύνη της διοργάνωσης έχουν, όπως κάθε χρόνο, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και το Θέατρο Ριάλτο, με τη συνεργασία των Πρεσβειών και των Πολιτιστικών Κέντρων των χωρών που συμμετέχουν.

1-30 Ιουνίου 2016, 20:30
Είσοδος: €5 | €20 Για όλες τις παραστάσεις (ισχύει για Λεμεσό και Λευκωσία)
Δωρεάν είσοδος για μαθητές, φοιτητές, στρατιώτες, συνταξιούχους & επαγγελματίες χορού
E-tickets: www.rialto.com.cy
Θέατρο Παλλάς/ 22410181 (μόνο τη μέρα της παράστασης από τις 19:00)

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

«Χομχάχ»: Οι «αερόλιθοι» του Βάκη Λοιζίδη

Κατοπεύσεις // «Μην τον χαλές τον νότο μέσα σου για μία ξελογιάστρα δύση»

Τον ποιητή Βάκη Λοιζίδη τον θεωρώ ως τον πλέον συνεπή δημιουργό της γενιάς που εμφανίστηκε στα Ελληνικά Γράμματα «από το μερτικόν της Κύπρου», για να θυμηθούμε και τον ποιητή Μιχάλη Πιερρή· τη δεκαετία του 1990. Μαζί με τους Γιώργο Καλοζώνη, Μιχάλη Παπαδόπουλο και Γιώργο Χριστοδουλίδη είναι μέρος της ποιητικής τετράδας που ξεχωρίζω, μελετώ και παρακολουθώ. Και όχι μόνο το έργο τους, αλλά και τη συμπεριφορά, κίνηση ή ακινησία τους στο ποιητικό πεδίο της νήσου, της μητροπολιτικής Ελλάδας και του υπόλοιπου βάρβαρου ή πολιτισμένου κόσμου. Κι αν ξενίζει η αναφορά μου σε «βάρβαρο ή πολιτισμένο κόσμο», είναι που -τουλάχιστον όταν ακούω να πραγματοποιούνται ταξίδια λογοτεχνικού τουρισμού στην Ευρώπη μέσω των ύποπτων προγραμμάτων της- οι κωδωνοκρούστες στίχοι του ποιητή Νίκου Καρούζου, από το ποίημα «Πέρ' απ' την κατανάλωση» κι από τη συλλογή του 1974, «Χορταριασμένα Χάσματα»: «Ευρώπη, Ευρώπη δεν είσαι τίποτ' άλλο/είσαι μονάχα η συνέχεια του Βαραββά!», ξεσπαθώνει το ποιητικό credo που υπηρετώ.

«Οι αερόλιθοι»

Ο Λοιζίδης, στο πρόσφατα εκδοθέν βιβλίο του «Χομχάχ», περιδιαβαίνει στον χώρο της τέχνης όπως αυτή εκτέθηκε κι εκτίθεται την τελευταία, ίσως, 15ετία στον τόπο μας. Επιλέγει τη φόρμα της σύντομης, ακαριαίας πρότασης για να εκφραστεί και να εκφράσει το, φευ, ανέκφραστο σύγχρονο καλλιτεχνικό έρεβος της νήσου. Θα μπορούσα να την ονομάσω αξίωμα, αφορισμό ή επίγραμμα αλλά προτιμώ τη λέξη «αερόλιθος», όπως την εφάρμοσε ο Ισπανός ποιητής Carlos Edmundo de Ory (1923-2010). Γράφει, λοιπόν, ο Carlos Edmundo de Ory στο «γλωσσολογικό απόσπασμα - fragmen linguae» στη σελίδα 7 του βιβλίου του, «Οι αερόλιθοι-Los aerolitos», εκδόσεις Calambur, Μαδρίτη, 2005: «Ο Νίτσε τα ονομάζει: αποφθέγματα ή αξιώματα ή ρητά ή γνωμικά και σαΐτες ή βέλη ή βλήματα. Ο Νοβάλις τα ονομάζει: γύρη. Ο Μποντλέρ τα ονομάζει: ρουκέτες. Ο Ζουμπέρ (Joubert): σκέψεις. Ο Σιοράν (Cioran): στραγγαλιστικές σκέψεις και ο Αντρέ Ζινιάσκι (Andri Siniaski): αφνίδιες ή απρόσμενες σκέψεις. Ο Ροζανόφ (Rozanov): φύλλα πεσμένα και ο Ρενέ Σαρ: φύλλα του Ύπνου. Ο Μάλκολμ ντε Καζάλ (Malcolm de Chazal): εκφραστική αίσθηση ή ευαίσθητη εκφραστική και ο Λουίς Σκουτενέρ (Louis Scutenaire): επιγραφές. Ο Αντόνιο Πόρτσια: φωνές, κι εγώ αερόλιθους».

Διαπιστώσεις

Αλλά, ως ζορίω λίγο τον λόγο, επεκτείνοντάς τον στην ατραπό που, όχι απρόσκοπτα, βλέπω να διανοίγεται μέσα από/στο βιβλίο του Βάκη Λοιζίδη: Το φραστικό εναλλακτικό ρητόρημα «μ'

αρέσει» ή «δεν μ' αρέσει», αποτελεί, αιώνες τώρα, την πλειοψηφική κριτική απόφαση σε ατομικό επίπεδο. Και παραμένει απρόσβλητο ως φυσικό δικαίωμα στην αρέσκεια ή την απαρέσκεια, εφόσον αυτή η απόλυτα υποκειμενική (στην εγωιστική της προέλευση) θέση δεν αλλοιώνει τον χαρακτήρα της με την προσθήκη του απαραιτήτου «είναι». Άλλο πράγμα η προσωπική επιλογή τού να ή του όχι και άλλο η προσπάθεια αντικειμενοποίησης τους αναπόδεικτα. Οι προσωποπαγείς ισχυρισμοί δεν συγκροτούν αποδεικτικό υλικό.

Μία σειρά ερωτημάτων, ίσως βοηθήσει στην κατανόηση αν όχι εμπέδωση του παραπάνω συλλογισμού: Γίνεται τέχνη με κρατικοδίαιτους κομισάριους ή, ακόμα, με ιδιωτικούς φορείς που φλερτάρουν ευθαρσώς την όποια κρατική/εξουσία επιχορήγηση στο πνεύμα της στήριξης του πολιτισμού;

Γίνεται ποτέ ανταγωνιστική τέχνη με επιτρόπους και καθοδηγητές της καλλιτεχνικής και της λογοτεχνικής δημιουργίας; Γίνεται ποτέ ανταγωνιστική τέχνη χωρίς τους παράφρονες της δημιουργίας; Γίνεται ποτέ ανταγωνιστική τέχνη χωρίς αιρετικούς, χωρίς καλλιτεχνική και λογοτεχνική πρωτοπορία;

Δυστυχώς ο 21ος αιώνας, ανίκανος να αναρτήσει τις πρακτικές τού προηγούμενου, που έκλεινε στα ψυχιατρεία ή περιθωριοποιούσε κοινωνικά και καλλιτεχνικά τα πλέον ελεύθερα πνεύματα για να πραγματοποιήσει στον κατάλληλο, ακίνδυνο χρόνο κρατικοδίαιτες επιδοτημένες εκθέσεις με τα έργα τους, συνεχίζει να αυτομακαρίζεται.

«Χομχάχ»

Με δεδομένη τη νεκροφάνεια της κριτικής που μιλά μόνον όταν υπάρχει από κέρδος, το «Χομχάχ» των ιδιωτικών

εκδόσεων «Αντηρίδα» του Βάκη Λοιζίδη, έρχεται, με το ελάχιστο έως αφαιρετικό του λόγου, να υπομνηματίσει ακαριαία τα προαναφερθέντα. Αλλά τι είναι το «Χομχάχ»; Αναφέρει ο ποιητής στις σημειώσεις στο τέλος του βιβλίου του: «Η λέξη "τέχνη" ανατολικής καταγωγής "χομχάχ" προϋποθέτει τη σοφή εκείνη διάθεση του ανθρώπου, ο οποίος με το δημιουργικό του έργο συμπληρώνει την ομορφιά της ζωής του», Τζούλιο Καϊμ: «Ο εθνικός χαρακτήρας της τέχνης», δακτυλόγραφο, πινακοθήκη Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα, Αθήνα.

Αγέρωχη ειλικρίνεια

Οργή, ψυχραιμία ένταση και αδυσώπητο χιούμορ συντροφεύουν την πλεύση του Λοιζίδη σ' ό,τι «το μάτι ακούει και το αφτί βλέπει» - έτσι για να θέσουμε επιτέλους σε λειτουργία και εφαρμογή τη μαγική πρακτική που δεικνύει

κοντά έναν αιώνα τώρα το ποιητικό, πολιτικό και επαναστατικό κίνημα του Υπερρεαλισμού.

• **Οργή («αερόλιθος», 6, σ. 14):** «Οι μεσάζοντες ασελγούν στο σώμα σου. Τι τις θέλεις τόσες υποσημειώσεις και εξηγήσεις του κερατά στον κρόταφό σου; Αρνήσου τα δεκανίκια, πριν βρεθείς αλυσοδεμένη στο άρμα μιας θεωρίας που τάχα σ' εξυψώνει, ενώ καταβροχθίζει την ουσία σου».

• **Ψυχραιμία ένταση («αερόλιθος», 8, σ. 16):** «Πότε σε πάνω να κραυγάζεις κι άλλοτε να ψευδοκλαψουρίζεις για θέματα πολιτικά και τα της κοινωνίας. Ξέχασες πως αυτά τα θέματα έχουν ως προαπαιτούμενα το μέτρο και προπάντων τον σεβασμό στους ταλαιπωρημένους».

• **Αδυσώπητο χιούμορ («αερόλιθος», 16, σ. 24):** «Διεθνής καλλιτέχνης: κάτι σαν πολυεθνική εταιρεία. Αλληλουσία!».

Συνεχίζοντας παρακάτω, ο Λοιζίδης, το «μεταξένιο κόσμιο» των κάλπικων διακιντών-διακοντών-διακονιάρηδων της σύγχρονης τέχνης στην Κύπρο: «Όταν ένας τοπιογράφος σε υπηρετεί με γνησιότητα, γιατί τρέχεις πίσω από ξετσίπωτους εννοιολόγους;» («αερόλιθος», 24, σ. 32). Και επιπλέον, με αγέρωχη ειλικρίνεια, ραπίζει μοδάτες πρακτικές επιμελητών κι επιλεγμένων καλλιτεχνών, απ' το κοπάδι των εν γένει, με ή χωρίς εισαγωγικά, δημιουργών της ελεγχόμενα χειραγωγημένης στάνης: «Μπαίνουν στο μουσείο με τα αρχαία, με πρόσχημα τον πόθο για συνέχεια· μα τα πονήματά τους ως επί το πλείστον μαρτυρούν βιασύνη γι' αυτό που λέμε αιωνιότητα», («αερόλιθος», 27, σ. 35).

«Τελικά, τι σημαίνει ναίφ;», διερωτάται ο Βάκης Λοιζίδης στον «αερόλιθο» 33, σ. 41. Σίγουρα, όχι αφελής, σας βεβαιώνω αφίνοντας την άνω στυγμή και το κόμμα του ερωτηματικού αναπάντητα απαντημένο. Ενώ, στον αμέσως επόμενο «αερόλιθο» 35, σ. 42, ο ποιητής υπερθεματίζει ευφυσώς: «Εχουμε πολλά να μάθουμε από αυτούς που αντιστέκονται ως χειροτέχνες».

Σημ: Το κείμενο -εδώ με κάποιες περικοπές- διαβάστηκε στην παρουσίαση του βιβλίου, «Χομχάχ», του Βάκη Λοιζίδη, την Παρασκευή 27 Μαΐου 2016, στη Λευκωσία.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Την τελευταία πενταετία έχουν κυκλοφορήσει πολυάριθμες ποιητικές συλλογές νέων ανθρώπων, ανδρών και γυναικών, που γεννήθηκαν από το 1985 έως το 1990 περίπου. Η γραφομανία που παρατηρείται στην Ελλάδα έχει επισημανθεί και από την κριτική και απ' όλους όσοι ασχολούνται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, με τη λογοτεχνία εν γένει. Βοηθάει, σαφέστατα, και το γεγονός πως έχουν δημιουργηθεί αρκετοί ανεξάρτητοι (ή όχι) εκδοτικοί οίκοι και πλείστοι φιλόδοξοι ή φερέλπιδες συγγραφείς σπεύδουν να εκδώσουν τα ποητήριά τους πληρώνοντας οι ίδιοι το κόστος του βιβλίου τους. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι καινούργιο, συμβαίνει δεκαετίες, όπως επίσης και το γεγονός οι συγγραφείς να πληρώνουν τα βιβλία τους (εδώ ο ίδιος ο τεράστιος Νίκος Καρούζος, έως τα μέσα της δεκαετίας του εβδομήντα, έβγαζε μόνος του τα ποιήματά του!).

Τίποτα από όλα αυτά δεν είναι μεμπτό. Στην Ελλάδα της κρίσης οι νέοι, ίσως, να βρίσκουν διέξοδο στη γραφή... και καλά κάνουν. Στην Κύπρο, τη μακάρια τούτη νήσο, και να μας βομβαρδίσουν εκ νέου οι Τούρκοι... εμείς θα σπεύδουμε για... lunch break, όπως συνηθίζουμε να λέμε σε άψογη ελληνοκυπριακή διάλεκτο!

«Πήρα τη μνήμη μου και την πέταξα στο στομάχι μου»

Έχοντας διαβάσει αρκετές ποιητικές συλλογές, οι οποίες τις περισσότερες φορές μου έχουν χαριστεί είτε από τους εκδότες είτε από τους συγγραφείς (και τους ευχαριστώ δημόσια, μια και το «άθλημα» της ανάγνωσης είναι κομμάτι ακριβό), δεν μπορώ να κρύψω την απογοήτευσή μου. Νέοι και νέες που βιάζονται... να δημοσιοποιηθούν και αποκαλεστούν όπως. Νέοι και νέες που σπρώχνονται... να εκτεθούν και λανσαριστούν όπου. Νέοι και νέες που κονταροχτυπούνται... να συμμετάσχουν και χειροκροτηθούν κάπως. Φταίει και το γεγονός, βέβαια, πως μεγαλώνοντας το κριτήριό μου έχει σκληρύνει έως την άκρατη αυστηρότητα.

Έτσι, όταν μου χαρίστηκε το βιβλίο που μέσα απ' αυτή τη στήλη προσπαθώ να πω κάτι για και με αυτό, στάθηκα επιφυλακτικός απέναντί του. Είπα θα το διαβάσω εν καιρώ αφήνοντάς το σε μία μεριά του ελάχιστου γραμματικού-γραφείου μου... απλώς κοιτώντας μέρες το εξώφυλλό του. Μία νύχτα που ο ύπνος δεν μ' επισκεπτόταν με τίποτα, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές μου, εκνευρισμένος σηκώθηκα απ' το στριφογύρισμα του κρεβατιού κι άνοιξα το «Δεν θυμάμαι, ξέχασα»... μπας και ξεχαστώ κι εγώ. Τι το 'θελα... μέχρι τα ξημερώματα, ούτε λίγο ούτε πολύ, είχα/έχω υπογραμμίσει και σημειώσει σχεδόν όλες του τις σελίδες.

Ακούστε: «Αυτό το ποίημα δε θα διαβαστεί/δε θα ακουστεί/δε θα πεθάνει/γιατί δεν έχει γεννηθεί/δε θα παρακαλέσει για ερμηνεία και πρόχειρα νοήματα/Αυτό το ποίημα/το μέτριο αυτό ποίημα/που δείχνει προσδοκίες καλύτερης γραφής από τον ποιητή/μοιάζει με πολλά άλλα ποιήματα καλύτερα/πιο άρτια γραμμένα/από άντρες μεγάλους/από κορίτσια νέα/από χέρια βρόμικα/από μυαλά μικρά και αγάπη τεράστια./Αυτά τα τόσα χαρτιά που γέμισαν με μελάνη/με

υπομονή/με καμία πρόβλεψη/με αλήθεια/και κάποιοι από αυτούς χωρίς μόρφωση/πανεπιστημιακά πτυχία/χωρίς ευγλωττία και διασκελισμούς δημοσίων σχέσεων./Αυτοί που είναι ποιητές και δεν τους φαίνεται. Αυτών που ο καλύτερος στίχος τους/μπορεί να σε ξεσηκώσει υπέροχα/αλλά τα χαρτιά που έχουν γεμίσει/με ποιήματα και σκέψεις/που ακτινοβολούν δροσιά και χάος/μένουν αδιάβαστα./Αυτοί οι ποιητές που μεθάνε./μαστουρώνουν/τεπελιάζουν/είναι ερωτικοί, μόνον/αυτοί που φοράνε γραβάτες/οι ανυποψίαστοι/ή ο μανάβης που γράφει το στίχο/δίπλα από τις πρόχειρες μαθηματικές πράξεις/γρήγορα γρήγορα - ενώ έχει πελάτες/και το απόγευμα το διαβάζει στη γυναίκα του αργά/και με θεατρικότητα./Ο νέος που έγραψε χθες το βράδυ/θολωμένος ένα μακροσκελές ποίημα/και την επομένη μέρα το διαβάζει στη μητέρα του/κι αυτή αποκρίνεται με μια υποψία ανησυχίας/«ωραίο αγόρι μου, αλλά γράψε και κάτι χαρούμενο»./Και ο νέος να προσπαθεί να γράψει κάτι χαρούμενο/και να μην μπορεί γιατί όταν είναι χαρούμενος/θέλει να ζει τη ζωή/και όταν είναι λυπημένος/απογοητευμένος/συνδεδεμένος/να γράφει./Έτσι γίνεται πιο ελαφρύς για λίγο/είναι λιγότερο μόνος/περισσότερο άνθρωπος/μα για λίγο/για ελάχιστα/μετά επιστρέφει στην κανονικότητά του./Για αυτούς επίσης που πάνε μόνον σε παρουσιάσεις βιβλίων/σε εκδηλώσεις ποίησης και λογοτεχνίας/και ονειρεύονται κρυφά τον εαυτό τους σε μια τέτοια θέση/και ύστερα φεύγουν πάλι μόνον/γιατί κανείς/δε δέχτηκε να έρθει μαζί τους/όλοι λένε ότι θα κοιμηθούν από την πλήξη/και απορούν πώς αυτός πηγαίνει./Για αυτούς που ζουν μέτρια/γράφουν μέτρια/κάνουν πως ζουν για να μην πεθάνουν/και δεν ψάχνουν εντυπωσιακό τέλος/για το τελείωμα ενός ποιήματος».

«Δεν κινδυνεύω στα βαθιά πνίγομαι με ευκολία και στα ρηχά»

Κινδυνεύοντας να υποπέσω σε στερεότυπα του ύφους... «πολλά υποσχόμενα νέος συγγραφέας» και τα ανάλογα καζά, απερίφραστα έχω να πω/γράψω: ο Άγγελος Ευθυμιάδης είναι ποιητής! Ποιητής με θαυμαστικό, μια και στις μέρες μας ξενίζει ακόμη και αυτή η ίδια η χρήση του.

Όλοι/όλες γράφουμε, άλλωστε η ποίηση στην ελληνική γλώσσα γεννήθηκε. Μένει να δούμε το παρόν και το μέλλον των απανταχού γραφιάδων. Ένα παρόν και μέλλον που κουβαλά, ως αχθοφόρος, ένα απύθμενο κι αβυσσαλέο παρελθόν. Κι αυτό το γνωρίζει καλά και στο πετσί του ο Ευθυμιάδης. Ο νέος ποιητής εκκινεί από τον εαυτό και την αλήθεια του. Μία αλήθεια βιωμένη, διυλισμένη, σκληρή κι ίσως ταπεινωμένη ή ταπεινωτική. Γιατί όπως ο ίδιος γράφει: «θέλω να βρεθώ/με τα μούτρα μέσα σε λάσπες που φωτίζουν.».

Κλείνοντας ή ανοίγοντας λογαριασμούς με τον νέο ποιητή σας μεταφέρω ακόμη ένα του ποίημα: «Ένα μέρος ουρανού ανήκει και σ' εμάς αδελφέ, δεν μπορεί./Είμαστε και νύκτα αλλά και κομμάτια ήλιου./Μέσα και έξω από τα σύνορα του εαυτού μας/και κυρίως έξω μας./Αγαπάμε και δεύοντας τον διπλανό μας και όποτε μπορούμε/του κερνάμε και κανένα ποτό./Δε χορταίνουμε... και θέλουμε κι άλλο.../όχι ποτό, αγάπη.».

Άγγελος Ευθυμιάδης

«Δεν θυμάμαι, ξέχασα»

Παρουσίαση // «Νύχτα και σήμερα να σου πετύχει.
/Πουθενά ζωή και ούτε ένας μικρός θάνατος»

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Άγγελος Ευθυμιάδης γεννήθηκε το 1986 στη Θεσσαλονίκη, όπου και συνεχίζει να ζει και να εργάζεται ως ιδιωτικός υπάλληλος. Είναι ιδρυτικό μέλος της δράσης «Η Ποίηση Γυμνή», πρωτοδημοσίευσε δουλειά του στο λογοτεχνικό περιοδικό «Εντευκτήριο» που εκδίδει ο Γιώργος Κορδομενίδης και το 2014 συμμετείχε στη «Λογοτεχνική Σκηνή» του «Παρά θιν' αλός» του Δήμου Καλαμαριάς Θεσσαλονίκης. Η ποιητική συλλογή «Δεν θυμάμαι, ξέχασα», εκδόσεις Πανοπτικών, 2016, είναι το πρώτο του βιβλίο.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

SUMMERTIME

Αναδιφήσεις // Summertime and the living is easy, έγραφαν οι πρώτοι στίχοι ενός από τα πιο αναγνωρισμένα τραγούδια όλων των εποχών, που γράφτηκε 82 χρόνια πριν κι από τότε διασκευάστηκε πάνω από 33.000 φορές από μουσικούς και συγκροτήματα σε όλο τον κόσμο

Το νανούρισμα της Clara, το βαμβάκι που μεγαλώνει και ακουμπά στα χείλη της Billie Holiday, η νυχτερινή ενορχήστρωση του Gil Evans και οι πρώτες νότες απ' την τρομπέτα του Miles Davis. Το πρωινό όπως ξημερώνει αγέρωχα μέσα από τη φωνή του Scott Walker, η νωχέλεια του πυρωμένου μεσημεριού στα πλήκτρα των Zombies και ο απογευματινός αργόσυρτος λίβας που μεταφέρει τους ήχους από το δοξάρι του Warren Ellis των Dirty Three. Η ευφύεστατη ερμηνεία της Janis Joplin που θα στιγματίσει το νανούρισμα μια για πάντα, η άλλη όψη των πραγμάτων από το υπέροχο ντουέτο James Brown και Martha High, η γιορτινή και σπιτυάτη εκτέλεση του συμπαθέστατου Billy Stewart που δεν τον προλάβαν οι μουσικοί του, η αυτοσχεδιαστική εκδοχή των Doors και η ταξιδιάρικη βελούδινη φωνή του Sam Cooke με τις σειρήνες να τον συνοδεύουν. Summertime λοιπόν and the living is easy, έγραφαν οι πρώτοι στίχοι ενός από τα πιο αναγνωρισμένα τραγούδια όλων των εποχών, που γράφτηκε 82 χρόνια πριν κι από τότε διασκευάστηκε πάνω από 33.000 φορές από μουσικούς και συγκροτήματα σε όλο τον κόσμο. Ο σημερινός Ήχος της Μουσικής υποδέχεται το καλοκαίρι που ημερολογιακά μπαίνει επίσημα σε τρεις ημέρες, γράφοντας δύο λόγια για τον άτυπο ύμνο του, προτείνοντας μερικές διασκευές, που η κάθε μία τους έμεινε στην ιστορία για τον δικό της λόγο.

Το 1925 ο Αμερικανός συγγραφέας Edwin DuBose Heyward θα γράψει το μυθιστόρημα Porgy και δέκα χρόνια αργότερα θα ανεβεί στο Broadway η όπερα Porgy and Bess, που ήταν βασισμένη στο συγκεκριμένο βιβλίο. Ο Heyward θα αναλάβει τη συγγραφή του λιμπρέτου, ενώ ο σπουδαίος George Gershwin τη μουσική σύνθεση. Οι δύο τους με τη βοήθεια του μεγαλύτερου αδερφού του Gershwin, Ira, θα γεννήσουν το Summertime και η σοοπράνο Abbie Mitchell θα το τραγουδήσει για πρώτη φορά ως νανούρισμα στην πρώτη πράξη της όπερας. Το έργο θα πάρει διφορούμενες κριτικές, ο Gershwin δύο χρόνια μετά (1937) θα φύγει απ' τη ζωή και το Summertime θα πάρει τον μουσικό δρόμο που γνωρίζουμε μέχρι σήμερα.

Εκδοχές στο νανούρισμα του καλοκαιριού

Η πρώτη γνωστή διασκευή του κομματιού θα γίνει από την Billie Holiday το 1936 και θα συμπεριληφθεί σε μια συλλογή της Fontana records. Το 1950 ο σκηνοθέτης Otto Preminger θα μεταφέρει το έργο στον κινηματογράφο και θα ακούσουμε το Summertime από τα χείλη της Loulie Jean Norman, που ντούμπλαρε την ηθοποιό Dihann Carroll. Οκτώ χρόνια αργότερα ο Miles Davis με τη βοήθεια του φοβερού πιανίστα Gil Evans θα βγάλει το άλμπουμ Porgy and Bess διασκευάζοντας τις συνθέσεις του Gershwin κάτω από ένα νυχτερινό πέπλο, που η αιώνια τρομπέτα του λυγάζει το σκοτάδι φροντίζοντας τη σιωπή και τις σκιές. Η όπερα φαίνεται να παίρνει

τα πάνω της, γιατί ακριβώς την ίδια χρονιά ο Mr. Jazz, Louis Armstrong και η Lady Jazz, Ella Fitzgerald θα δώσουν τη δική τους εκδοχή στο Porgy and Bess με ένα ομότιτλο άλμπουμ και μια κλασική εκτέλεση του Summertime απ' αυτό το υπέροχο ντουέτο. Την ίδια περίοδο κι ένα χρόνο νωρίτερα (1957) θα γίνει το δισκογραφικό ντεμπούτο του Βασιλιά της Soul, Sam Cooke με τον δίσκο Songs by Sam Cooke. Το τραγούδι εμφανίζεται ως πρώτο στη δεύτερη πλευρά κι ο Sam Cooke το παίρνει απ' το χέρι για να το οδηγήσει σε μια βόλτα, όπου τη συγκεκριμένη χρονιά θα το ξαναπέ με διαφορετικό τρόπο ουκ ολίγες φορές.

Η δεκαετία του '60 είναι εκείνη κατά την οποία το Summertime θα οδηγηθεί σε πιο «πειραματικά» μονοπάτια ξεφεύγοντας από την γνωστή του φόρμα. Η διασημότερη, βέβαια, διασκευή όλων είναι εκείνη όπου έκανε η Janis Joplin με τους Big Brother & the Holding Company στο άλμπουμ Cheap Thrills. Στο εξώφυλλο μάλιστα υπάρχει και μια εικονογράφηση του τραγουδιού από τον τρομερό καρτουνίστα Robert Crumb. Όλα αυτά το 1968, ενώ δύο χρόνια νωρίτερα οι Walker Brothers θα δισκογραφήσουν το δεύτερο άλμπουμ τους «Portrait», με τον Scott Walker να παίρνει στην ουσία πάνω του το τραγούδι, αποθεώνοντάς το πριν το σαξόφωνο αναλάβει τα νιά. Για τον γράφοντα πρόκειται για μια από τις καλύτερες διασκευές που έγιναν ποτέ. Πηγαίνοντας πάλι προς τα πίσω και στο 1965 οι Zombies θα κάνουν το ντε-

μπούτο τους με το Begin Here, ξεβγάζοντας τη μεγάλη επιτυχία She's not there. Σε εκείνον τον δίσκο ακούμε το Summertime μέσα από το δικό τους αναγνωρίσιμο στυλ, που ήταν και το πρώτο κομμάτι που ηχογράφησε ποτέ το συγκρότημα. Ωρα για τη φωνή «μχανάκι» του Billy Stewart, που οδηγεί το τραγούδι σε άλλη διάσταση. Εισαγωγικά φωνητικά παιχνίδια με ένα λαρύγγι σκέτο όργανο και μια αρμαθιά μουσικών από πίσω του να τον ακολουθούν, ο Stewart βάζει το τραγούδι σε χορευτικούς ρυθμούς, ταρασσοντας σίγουρα το μικρό παιδάκι που προσπαθούσε να νανουρίσει η Clara. Η συγκεκριμένη εκτέλεση γνώρισε πολλά ανέμπνευστα remix που ακούτε στα μπαρ εκεί έξω. Ο ύμνος του καλοκαιριού δεν θα μπορούσε να ξεφύγει κι από τα χέρια του Νονού της Soul, James Brown, που το 1977 σε ντουέτο με τη Martha High των The Jewels κάνουν μια περίεργη εισαγωγή, με τον Brown να δηλώνει απδισμένους απ' όλους κι απ' όλα, ενώ στη συνέχεια τα πράγματα να πηγαίνουν κατ' ευχάν.

Booker T & the MG's, Al Green, George Benson, Peter Gabriel, Paul McCartney, Platters, Doors, Nina Simone, R.E.M, Maria Callas, και πάρα πολλοί άλλοι ακόμα έδωσαν τη δική τους εκδοχή στο νανούρισμα του καλοκαιριού. Ο καθείς με το δικό του γούστο μπορεί να διαλέξει όποια εκτέλεση τού ταιριάζει πάνω σε ένα τραγούδι, του οποίου ευφύια του ήταν η λιτότητα και η απλότητα στη σύνθεση και τους στίχους του. Καλό καλοκαίρι σε όλους.

Πωλειτισμός

Νύξεις

Γράφει ο μαίτρ Αχιλλέας Κυριακίδης: «The past is a foreign country; they do things differently there» (L. P. Hartley). Αυτός ο καταπληκτικός αφορισμός (για πολύ καιρό νόμιζα ότι ήταν του Thomas Hardy αλλά δεν πειράζει) μου ήρθε στο νου όταν, έχοντας τελειώσει λιγωμένως την ανάγνωση του θαυμάσιου, τολμηρού βιβλίου του Νίκου Παναγιωτόπουλου, «Γραφικός χαρακτήρας» (εκδ. Μεταίχμιο, 2016) έπεσα πάνω σε μια φράση του συγγραφέα στον Επίλογο - μια φράση, που, με την εξάισια διεστραμμένη διατύπωσή της, δικαιώνει όσους πρεσβεύουν ότι ο βαθύτερος χαρακτήρας ΚΑΘΕ μυθοπλάστιας είναι αυτοβιογραφικός. «Οι ιστορίες που περιέχονται σ' ετούτη τη συλλογή», γράφει ο Παναγιωτόπουλος, «είναι πέρα για πέρα αληθινές, πράγμα που σημαίνει ότι ΤΙΣ ΘΥΜΑΜΑΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΟΠΩΣ ΤΙΣ ΕΓΡΑΨΑ» (τα κεφαλαία, και μόνο αυτά, είναι δικά μου). Είχε γράψει ο αείμνηστος Κωστής Παπαγιώργης: «Μπορεί κανείς να φανταστεί μια λέσχη απροσδιόριστων ορίων που να απαρτίζεται από διάφορους πρώην: θεωρητικοί που τώρα πια γιατρεύονται με τη σιωπή, καθότι πια ξέρουν ότι γνώρισμα της ειλικρίνειας είναι η αυτοκαταγγελία. Άνθρωποι του πάθους που τώρα λυπούνται το οξυγόνο που ξόδεψαν κυνηγώντας ίσκιους. Πρώην μεγάλους εραστές και ερωμένες. Πρώην συγγραφείς που τώρα πια έχουν ως ύφος τον σεβασμό της λευκής σελίδας. Μέσα σε μια παρόμοια λέσχη με ραγισμένες καρδιές και ψαλιδομένες γλώσσες, ενδέχεται να βρει κανείς τους φίλους του».

Έγραφα κι εγώ: Το μυθιστόρημα του Λευτέρη Καλοσπύρου «Μοναδική Οικογένεια» (εκδ. Πόλις) είναι talk of the town. Και δικαίως. Είναι ένα μυθιστόρημα όσο μεγάλο πρέπει, όσο έξυπνο πρέπει, όσο συναισθηματικό πρέπει, όσο συγκροτημένο πρέπει, και, last but not least, όσο συγκρατημένο πρέπει. Επίσης, είναι αρκετά εντός της πραγματικής πραγματικότητας, την οποία εντοίσις υπονομεύει με σκακιστική μεθοδικότητα και με ένα μόνιμο μειδίαμα, μελίχιο μεν, μάλλον μακάβριο μολοντούτο. Η «Μοναδική Οικογένεια» είναι ένα μυθιστόρημα για όλη την οικογένεια, που καμνώνεται πως είναι μια οικογένεια για όλα τα μυθιστορήματα. Η «Μοναδική Οικογένεια» τα έχει όλα και συμφέρει. Αλλά, προσοχή, μπορεί να σας παρασύρει σε ατραπούς επικίνδυνες, στο να επαναξιολογήσετε, φέ'ρ' ειπείν, το έργο της Δούκα, του Τσίρκα ή του Χατζή, ή να ανακαλύψετε ότι το χιούμορ είναι πολύ σοβαρή υπόθεση για να την αφήσουμε στους χιουμορίστες, ή, ακόμα χειρότερα, να αντιληφθείτε, όπως εγώ χρόνια πριν, ότι άμα δεν έχεις καταπει βιβλιοθήκες επί βιβλιοθηκών στην εποχή μας δεν μπορείς να έχεις χιούμορ, ότι το χιούμορ είναι υπόθεση των πολύ, μα πολύ, μα πάρα πολύ μορφωμένων, διότι, όπως μας είχε πει, στα μέσα της δεκαετίας του ογδόντα και στο βιβλιοπωλείο των Αδελφών Ζαχαρόπουλων στη Σταδίου, ο Μισέλ Κατοαρός: «Πρέπει να πίνεις μπίρα για να έχεις χιούμ».

Και, ω του θαύματος, οι πάντες, ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καταπιάνονται περιπαθώς με τον πολιτισμό. Έχουν γνώμη, διατυπωμένη μάλιστα με ύφος κιλών καρδιναλίων, όπως λέγαμε παλιά, για το θέατρο, τον κινηματογράφο, το μυθιστόρημα, και, βεβαίως-βεβαίως, για την ποίηση. Ξέρουν. Γνωρίζουν. Κατέχουν. Και (θεωρούν ότι) παρεμβαίνουν. Ανεβοκατεβάζουν κυβερνήσεις, ξετινάζουν υπουργεία πολιτισμού, διαλύουν επιτροπές, κατατροπώνουν καλλιτέχνες, ρημάζουν curators, αποκαθλώνουν τον Άγιο Ζενέ, ξεσκίζουν τον Jaume Cabre, αποκαλύπτουν τα πάντα για τον φωτογράφο του Thomas Rynchon, κάνουν μπάχαλο το Σπίτι της Μπερνάρντα Άλμα, αρπάζουν τον Shane McGowan, το σέρνουν σιδηροδέσμιο στον οδοντίατρο τον Shane McGowan. Πήξαμε στους πηγμένους. Πήξαμε στους παιγμένους.

Γιατί όλα αυτά; Διότι το μέσον είναι ακόμη φρέσκο, και, κυρίως, είναι δωρεάν. Για να τυπώσεις οφείλεις να πληρώσεις. Και όχι μόνο σε χρήμα. Να πληρώσεις σε χρόνο. Να μοχθήσεις. Να πείσεις τον εκδότη ή τον αρχισυντάκτη ή τον διευθυντή του περιοδικού ότι αξίζουν τις σελίδες, τον χώρο, που θα σου παράσχει. Ότι διαθέτεις ταλέντο, ότι γνωρίζεις πρόσωπα και πράγματα, ότι έχεις φάει χρόνια σκέψης και μελέτης, ότι μπορείς να αρθρώσεις κάτι πρωτότυπο. Το μέσον, τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης, το facebook, είναι δωρεάν. Ιδίως το facebook, δομημένο σχεδόν σαν εφημερίδα ή περιοδικό, δίνει τη δυνατότητα να δημοσιοποιείς κείμενα και φωτογραφίες με τρόπο που θυμίζει κασέ εφημερίδας ή περιοδικού. Και εκεί αρχίζει η τρέλα του μεγαλείου και η έκπωση του πολιτισμού. Δίκως επαρκείς γνώσεις, βγαίνεις και les ό,τι σου κατέβει, κλέβεις από δω κι από κει, τσαμπουνάς διάφορα, κοτσάρεις φωτογραφίες άλλων που τις έχουν αρπάξει από άλλους, προβαίνεις σε δηλώσεις τάχατες βαρυσήμαντες για το Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου, για την Documenta, για το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, για τον Jan Fabre, για την Marina Abramovic, και πέντε ώρες μετά έχεις ξεχάσει όλα όσα έχεις ξεράσει. Και αρχίζεις τα RIP ο ένας και RIP ο άλλος, και κύνεις ποταμούς δακρύων γιατί έκλεισε το τάδε βιβλιοπωλείο, λησμονώντας τους ποταμούς δακρύων που είχε χύσει όταν είχε κλείσει το δεινά βιβλιοπωλείο, εσύ που δεν είχες πατήσει το γελοίο πέλαμα σου ποτέ ούτε στο ένα ούτε στο άλλο.

Είχε κυκλοφορήσει, πάνε κάτι χρόνια, αυτό το λογοπαίγνιο: Πωλειτισμός.

Φωτογραφία © Μαρίλη Ζάρκου

Σύντομες Ιστορίες // Για να τυπώσεις οφείλεις να πληρώσεις. Και όχι μόνο σε χρήμα. Να πληρώσεις σε χρόνο. Να μοχθήσεις. Να πείσεις τον εκδότη ή τον αρχισυντάκτη ή τον διευθυντή του περιοδικού ότι αξίζουν τις σελίδες, τον χώρο, που θα σου παράσχει.

Κακόγυστο, θαρρώ. Αλλά έχει κάποιο νόημα. Πουλιάς πολιτισμό, εσύ που δεν ξέρεις ποιος ήταν και τι έγραψε ο Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης. Πουλιάς πολιτισμό, εσύ που δεν άκουσες ποτέ τον Glenn Gould να ερμηνεύει Ιωάννη Σεβαστιανό Μπαχ. Πουλιάς πολιτισμό, εσύ που λόγω ΚΔΩΑ (ίσσον: Κτηνώδης Δύναμις Ωγκώδης Άγνοια, το ο με ωμέγα λόγω άγνοιας) δεν καταλαβαίνεις γιατί είναι τομή στην ιστορία του κινηματογράφου το επίτευγμα του Laszlo Nemes «Ο Γιος του Σαούλ», καθότι αγνοούσες την τομή στον κινηματογράφο που ήταν το «Satantango» του Bela Tarr, καθότι είχες αγνοήσει την τομή στον κινηματογράφο που ήταν το «Stalker» του Andrei Tarkovsky, καθότι δεν έκανες ποτέ τον κόπο να ζορίσεις πόδια και μυαλό και να πας και δεις την τομή στον κινηματογράφο που ήταν το «Citizen Kane» του Orson Welles, και ούτω κα-

θεξής. Αλλά βγαίνεις και μιλάς, και καταβαρυνθάνεις, και πουλιάς πολιτισμό, και εκθειάζεις κάτι ασημαντίτες που καταφέρνει να χωρέσει ο νους σου, και νομίζεις ότι σε παίρνουν στα σοβαρά.

Ο πολιτισμός έχει ιστορία. Η τέχνη, η κάθε τέχνη, έχει ιστορία. Το μυθιστόρημα έχει ιστορία. Η μουσική έχει ιστορία. Η ζωγραφική έχει ιστορία. Η ποίηση έχει ιστορία. Αλλά εσύ νομίζεις, πωχέ τω πνεύματι και ανεργιάτιστε, ότι όλα γεννήθηκαν όταν γεννήθηκαν εσύ και το ταλέντο σου (γέλια!), ότι όλα έχουν να κάνουν μ' εσένα και τη διάνοιά σου (γέλια!), ότι μπορείς να γράφεις ανενδοίαστα και ανερευθρίαστα και ανορθόγραφα ότι έχεις πάθος με την τέχνη (γέλια!), και γι' αυτό δικαιούσαι να λες δημοσίως ότι είναι κουραστικός ο Thomas Mann, ότι σου κάθεται στο στομάχι ο Jonathan Franzen, ότι είναι αβραής και αβραής ο David Foster Wallace

(γέλια, γέλια, γέλια!). Ναι, γέλια, γέλια, γέλια. Και κλάματα!

Ευτυχώς, όμως, το τοπίο ξεκαθαρίζει. Φωνασκούντες και κήνσορες του χθες σήμερα δεν υπάρχουν, έχουν χαθεί στη λίμνη της λήθης, ουδείς δίνει την παραμικρή σημασία στα RIP τους και στις αποφάνσεις, στις δηλώσεις και στους ισχυρισμούς τους. Ζούμε στην εποχή της ιλιγγιώδους ταχύτητας. Τίποτα δεν μένει αν δεν έχει βαρύτητα, τίποτα δεν μένει αν είναι αστόχαστο, αν δεν εδράζεται σε στέρεα γνώση, σε πολλές μα πολλές μα πάρα πολλές συζητήσεις, σε μελέτη και σε καλά πλανημένο, δουλεμένο, φινιρισμένο ταλέντο. Πουλιάς πολιτισμό, καμμένε, αλλά κανείς δεν αγοράζει πολιτισμό που δεν είναι πολιτισμός αλλά ένα τίποτα που θέλει να περνιέται για πολιτισμός.

Αθήνα
26 Μαΐου 2016

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
papadopoulosm@simerini.com

Μεγάλη αναδρομική έκθεση αφιερωμένη στο έργο του Γκλυν Χιουζ (1931-2014) παρουσιάζεται από την περασμένη Παρασκευή στο Δημοτικό Κέντρο Τεχνών στη Λευκωσία.

Ο Χιουζ, αν και Ουαλός την καταγωγή, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους δημιουργούς της σύγχρονης εικαστικής σκηνής της Κύπρου, που σημάδεψε, με την πολυμορφική προσωπικότητα και το πολύπλευρο έργο του, την καλλιτεχνική και πνευματική ζωή του τόπου. Η έκθεση διοργανώνεται σε επιμέλεια Γιάννη Τουμαζή και επιχειρεί να αναδείξει όλες τις πλευρές της πολύχρονης καλλιτεχνικής πορείας του Χιουζ. Με την ευκαιρία αυτή, ο Γιάννης Τουμαζής μιλά στο «Ηδύφωνο» τόσο για την έκθεση όσο και για τις δράσεις του Δημοτικού Κέντρου Τεχνών, που συμπληρώνει φέτος 22 χρόνια γόνιμης παρεμβατικής συνεισφοράς στα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά πράγματα της Κύπρου.

Κύριε Τουμαζή, γιατί μια έκθεση για τον Γκλυν Χιουζ, και γιατί τώρα;

Η έκθεση είναι μια οφειλόμενη τιμή στον Γκλυν Χιουζ, καθώς πολύ λίγοι καλλιτέχνες έχουν αφήσει τόσο έντονο το δημιουργικό τους στίγμα στην Κύπρο όπως αυτός. Αν και Ουαλός, η συνεχής παραμονή του στο νησί για σχεδόν έξι δεκαετίες (1956-2014) λειτούργησε καταλυτικά για την ανάπτυξη της σύγχρονης τέχνης στην Κύπρο και όχι μόνο. Έχουν περάσει ήδη σχεδόν δύο χρόνια από τον θάνατό του και μέσα από το πλούσιο υλικό που εκτίθεται στη μεγάλη αυτή αναδρομική έκθεση το κοινό θα έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις διάφορες πτυχές της καλλιτεχνικής του προσωπικότητας, από το 1931 που γεννήθηκε μέχρι και τις τελευταίες του μέρες. Θεωρώ επίσης πως μέσα από την έκθεση αυτή θα κατανοήσουμε καλύτερα την εξέλιξη των εικαστικών στην Κύπρο από τη δεκαετία του 1960 και μετά. Ο Γκλυν Χιουζ ήταν δημιουργικά ενεργός για πολλές δεκαετίες και μέσα από μια διαχρονικά σταθερή πορεία ήταν πάντα παρών σε οτιδήποτε ενδιαφέρον συνέβαινε στον τόπο. Ακόμη υπήρξε μεθοδικός και σκόπιμα εκρηκτικός στο λόγισμά του για την καθιέρωση νέων τάσεων και ρευμάτων σε μια Κύπρο που μόλις αποκτούσε την ανεξαρτησία της και αναζητούσε νέους δρόμους και στα εικαστικά. Πρέπει επίσης να πω πως η διοργάνωση αυτής της έκθεσης δεν θα ήταν δυνατή

Συνέντευξη // Θέλησα να αναδείξω αυτήν την πολύπλευρη προσωπικότητα, τη γεμάτη ένταση, χρώμα και φως, μέσα από τα έργα που εκτίθενται

χωρίς την πολύτιμη συμβολή του Ιδρύματος Γκλυν Χιουζ, των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, αλλά και όλων όσοι πρόσφεραν με προθυμία έργα και άλλο σχετικό υλικό.

Πολύπλευρη προσωπικότητα Μέσα από ποια στρατηγική οπτική αντικρίζετε, ως επιμελητής, το πολυμορφικό έργο του καλλιτέχνη;

Η έρευνά μου για αυτήν την έκθεση υπήρξε εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Ο Χιουζ υπήρξε ζωγράφος, σκηνογράφος, σκηνοθέτης, δάσκαλος και παιδαγωγός, δημοσιογράφος, κριτικός τέχνης και κινηματογράφος, συγγραφέας, ποιητής, από τους πρωτοπόρους της περφόρμανς και των χάπενινγκ στην Κύπρο και πολλά άλλα. Θέλησα λοιπόν να αναδείξω αυτήν την πολύπλευρη προσωπικότητα, τη γεμάτη ένταση, χρώμα και φως, μέσα από τα έργα που εκτίθενται. Έτσι, η έκθεση, πέρα από σημαντικά έργα του, τόσο ζωγραφικά όσο και σκηνογραφικά, παρουσιάζει εκτεταμένο αρχειακό υλικό, καθώς και πολλές μαρτυρίες ανθρώπων που τον γνώρισαν κατά τη διάρκεια της πλούσιας δημιουργικής του πορείας. Πέραν των έξι ωρών συνεντεύξεις με ανθρώπους που υπήρξαν καλοί φίλοι του, αλλά και στενοί του συνεργάτες, όπως για παράδειγμα ο Γερμανός σκηνοθέτης Χάινς Ούβε Χάουζ με τον οποίο ο Γκλυν έκανε εξαιρετικές δουλειές για το θέατρο, τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό. Στο σημείο αυτό θα ήθελα ιδιαίτερα να ευχαριστήσω τόσο το Ίδρυμα Γκλυν Χιουζ όσο και όλους όσοι πρόθυμα δάνεισαν έργα τους ή δέχθηκαν να μιλήσουν για τον Γκλυν. Να αναφέρω ακόμη πως θα παρουσιασθούν σε μεγάλους τόμους και όλα τα κείμενα του Γκλυν Χιουζ, καθώς για πάρα πολλά χρόνια υπήρξε καλλιτεχνικός συντάκτης αρχικά στη «Cyprus Mail» και κατόπιν στη «Cyprus Weekly». Ο ίδιος ήθελε με κάθε τρόπο να στηρίξει την τέχνη στην Κύπρο μέσα και από τα γραπτά του, καθώς πίστευε -όπως συχνά έλεγε- πως μια χώρα με ανεπτυγμένη καλλιτεχνική σκηνή δεν μπορεί παρά να προοδεύσει.

Γκλυν Χιουζ-Χριστόφορος Σάββα
Ο Χιουζ είχε μια στενότερη σχέση με έναν άλλο σπουδαίο πρωτοπόρο της κυπριακής τέχνης, τον Χριστόφορο Σάββα. Και θα έλεγε κανείς ότι η καλλιτεχνική συνοδοιπορία των δύο επέδρασε καταλυτικά στην ανάπτυξη της σύγχρονης κυπριακής εικαστικής δημιουργίας. Θεωρείτε ότι η ιστορική έρευνα έχει διερρευνήσει επαρκώς το πεδίο αυτής

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

της σχέσης, μέσα από τις αλληλεπιδράσεις, τις συγκλίσεις αλλά και τις αποκλίσεις της;

Η γνωριμία και η δημιουργική σχέση του Γκλυν Χιουζ με τον Χριστόφορο Σάββα υπήρξε καθοριστική για την εξέλιξη της τέχνης στην Κύπρο. Οι δύο αυτοί καλλιτέχνες υπήρξαν οι πρωτοπόροι στην ανατροπή των μέχρι τότε δεδομένων της καλλιτεχνικής σκηνής της Κύπρου και κατάφεραν να εισαγάγουν στο νησί έναν καινούργιο και συναρπαστικό τρόπο σκέψης όσον αφορά την τέχνη. Μέσα από τις συνεχείς εικαστικές αναζητήσεις τους και τις καινοτόμες δράσεις τους, οι καλλιτέχνες αυτοί έθεσαν τις βάσεις του μοντερνισμού και της αφαίρεσης για μια συνειδητή μετάβαση από το τοπικό στο παγκόσμιο, ακριβώς τη στιγμή που η τέχνη είχε αρχίσει να παίρνει ένα σχεδόν ακαδημαϊκό χαρακτήρα. Πειραματίστηκαν και διερεύνησαν μαζί τις δυνατότητες χρήσης νέων υλικών που έβρισκαν στην ύπαιθρο, επανεξετάζοντας έτσι τα όρια του χώρου σε οποιαδήποτε δεδομένη επιφάνεια. Μάλιστα ο Γκλυν συνήθιζε συχνά να λέει πως «εκείνη η συγκεκριμένη χρονική περίοδος αξίζει μια κοινωνικο-πολιτική ανάλυση, για να δικαιολογηθούν οι λόγοι για τους οποίους ενεργήσαμε και πράτταμε ακριβώς ό,τι κάναμε, μόνο και μόνο επειδή ήμασταν εδώ και όχι κάπου αλλού». Θεωρώ πως υπάρχει ακόμη μεγάλο ανεξερεύνητο πεδίο και σίγουρα υπάρχει χώρος για περαιτέρω έρευνα, που να εστιάζει μάλιστα στον δημιουργικό και ενεργό ρόλο του Γκλυν τόσο στη δημιουργία της Απόφασης όσο και στη συνεργασία με τον Χριστόφορο Σάββα. Στο πλαίσιο αυτής της έκθεσης θα κυκλοφορήσει το φθινόπωρο, σε δική μου επιμέλεια, μία έκδοση που θα ασχολείται με αυτήν την τόσο γόνιμη και παραγωγική σχέση των δύο καλλιτεχνών. Ακόμη, πρέπει να αναφέρω πως θα γίνουν και άλλες παράλληλες εκδηλώσεις στο Κέντρο Τεχνών, με στόχο να φωτίσουν ακόμη περισσότερο την προσωπικότητα του Γκλυν, του Σάββα, αλλά και την εξέλιξη των εικαστικών στην Κύπρο από το 1960 και μετά.

Ο μοντερνισμός και η αφαίρεση Πώς μπορούμε να εντοπίσουμε σημασιολογικά το περιεχόμενο της τομής που επέφεραν οι δύο καλλιτέχνες στην εξέλιξη της κυπριακής τέχνης;

Το 1960, σε μια περίοδο που είχε μόλις λήξει η βρετανική κυριαρχία και η Κύπρος προσπαθούσε να κάνει μια νέα αρχή, ο Γκλυν Χιουζ και ο Χριστόφορος Σάββα, ιδρύοντας την γκαλερί Απόφασις, έκαναν μια κίνηση θεμελιώδους σημασίας που αναμφισβήτητα άλλαξε την καλλιτεχνική σκηνή του νησιού. Για πρώτη φορά, οι σκόρπιες σκέψεις και τα οράματα μιας ομάδας νέων και δυναμικών ανθρώπων βρίσκουν κατάλληλο χώρο και πεδίο έκφρασης, σε ένα νησί όπου, παρά τη μόλις αποκτηθείσα ανεξαρτησία, επικρατούσαν έντονες πολιτικές, κοινωνικές και πνευματικές αντιφάσεις. Έτσι ο Χιουζ και ο Σάββα υπήρξαν οι πρωτοπόροι στην ανατροπή των μέχρι τότε δεδομένων και κατάφεραν να εισαγάγουν στην Κύπρο έναν καινούργιο και συναρπαστι-

κό τρόπο σκέψης ως προς την τέχνη. Το έδαφος ήταν αρκετά πρόσφορο, καθώς η ίδρυση του νέου κράτους δημιούργησε ένα αρχικό κλίμα ευφορίας και αισιοδοξίας.

Νέες δράσεις

Το Δημοτικό Κέντρο Τεχνών έχει μια πλούσια και πολύμορφη συνεισφορά στα εικαστικά και γενικότερα στα πολιτιστικά πράγματα του τόπου. Ποια είναι τα επόμενά σας σχέδια; Επιπρόσθετα, έχετε κατά νουν και άλλες δράσεις, που θα μπορούσαν να επεκτείνουν ή και να ουσιαστικοποιήσουν, ενδεχομένως, ακόμη περισσότερο, τον παρεμβατικό του ρόλο;

Το Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας, Συνεργασία: Ίδρυμα Πιερίδη έχει ήδη κλείσει 22 χρόνια παρουσίας στην Κύπρο. Στη διάρκεια της πορείας μας παρουσιάσαμε περισσότερες από 100 εκθέσεις μοντέρνας και σύγχρονης τέχνης με συμμετοχή γνωστών καλλιτεχνών από την Κύπρο, την Ελλάδα και το εξωτερικό σε συνεργασία με μουσεία, κέντρα τεχνών και πολιτιστικά ιδρύματα ευρωπαϊκών και άλλων χωρών. Ανέκαθεν οι στόχοι μας ήταν η διάνοιξη διαύλων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ Κύπρου και άλλων χωρών, κυρίως ευρωπαϊκών, η δημιουργία και ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ πολιτιστικών παραγωγών και καλλιτεχνών στην Κύπρο και το εξωτερικό, η εξοικείωση του κυπριακού κοινού με νέες τάσεις και ιδέες στον χώρο της τέχνης και του πολιτισμού, και η παροχή ευκαιριών σε Κύπριους καλλιτέχνες για συνεργασία με συναδέλφους τους από άλλες χώρες. Το Εκπαιδευτικό Κέντρο Παιδιών, το Residency, το Θέατρο Πόλης που αναμένεται να λειτουργήσει το φθινόπωρο και θα επικεντρωθεί στη σχέση εικαστικών και παραστατικών τεχνών, καθώς και οι ερευνητικές και θεωρητικές μας διοργανώσεις καλύπτουν σφαιρικά ένα πολύ μεγά-

λο πολιτιστικό φάσμα. Θεωρώ πως η σύγχρονη τέχνη οφείλει να έχει παρεμβατικό ρόλο στο κοινωνικοπολιτικό πεδίο. Όπως έλεγε και ο Γκλυν, μόνον έτσι πάει μπροστά ένας τόπος. Φέτος το Κέντρο θα διοργανώσει και δύο μεγάλες εκθέσεις και στο εξωτερικό: Τον Σεπτέμβριο στη Λειψία στο Halle 14, ένα εξαιρετικό εικαστικό κέντρο της πόλης, και τον Ιανουάριο του 2017 θα παρουσιάσουμε μια έκθεση στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Petach-Tikva του Ισραήλ με Κύπριους καλλιτέχνες με έργα με κοινωνικοπολιτικές προσεγγίσεις. Το 2017 θα διοργανώσουμε επίσης μια μεγάλη έκθεση τόσο στη Λευκωσία όσο και στην Πάφο στο πλαίσιο του Πάφος 2017-Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα. Η έκθεση, που συνοδεύεται από μια σειρά από παράλληλες δράσεις, ονομάζεται Terra Mediterranea: In Action και στοχεύει να παρουσιάσει τον τρόπο με τον οποίο, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της αυξημένης προβολής της «περιφερειακής» καλλιτεχνικής δραστηριότητας, οι σύγχρονοι καλλιτέχνες από την περιοχή της Μεσογείου πραγματεύονται θέματα ιστορίας, μνήμης και πολιτικής.

Πληροφορίες

Το Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λευκωσίας, Συνεργασία: Ίδρυμα Πιερίδη [NiMAC] και οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού οργανώνουν και παρουσιάζουν τη μεγάλη αναδρομική έκθεση Glyn Hughes 1931-2014. Η έκθεση παρουσιάζεται σε συνεργασία με το Ίδρυμα Glyn Hughes, σε επιμέλεια του Γιάννη Τουμαζή.

Διάρκεια: 27 Μαΐου 2016 - 23 Ιουλίου 2016 & Σεπτεμβρίου 2016 - 17 Δεκεμβρίου 2016. Θα ακολουθήσει πάρτι στις 20:00 στον κήπο της Παλιάς Ηλεκτρικής

Παλιάς Ηλεκτρικής 19, 1016 Λευκωσία, Τ: 22797400, info@nimac.org.cy, www.nimac.org.cy

Ώρες λειτουργίας: Καθημερινά εκτός Κυριακής και Δευτέρας, 10:00-21:00

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Βόρις Καραγιάννης

Η εγκατάλειψη χωρίς... ρετιούς

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
papadopoulosm@simerini.com

Πέντε χρόνια μετά την «Οργή της γαλήνης», το 2011, ο δημοσιογράφος/φωτογράφος Βόρις Καραγιάννης επιστρέφει με τη νέα φωτογραφική δουλειά του, υπό τον τίτλο «Εγκατάλειψη». Με βάση την κατεχόμενη και ελεύθερη Κύπρο, αλλά και σύντομα φωτογραφικά ταξίδια στο Βερολίνο, τη Μαδρίτη και τη Νορβηγία, αποτυπώνει, σε 45 φωτογραφίες, στιγμές εγκατάλειψης σε κάθε μορφή της, με άλλοτε «θυμωμένη» και άλλοτε «γαλήνια» ματιά. Όπως αναφέρει στη συνέντευξη που παραχώρησε στο «Ηδύφωνο», «η εγκατάλειψη είναι η διαχρονική και η μόνιμη συντροφιά του ανθρώπου... Εγκαταλείπουμε κάθε 24 ώρες μία μέρα της ζωής μας. Εγκαταλείπουμε τα νιάτα μας. Τον χρόνο που περνά. Εγκαταλείπουμε έναν έρωτα. Μας εγκαταλείπει ένας έρωτας. Εγκαταλείπουμε ένα κτήριο για ένα άλλο. Εγκαταλείπουμε μία προσπάθεια ή ένα όνειρο που το κυνηγήσαμε, αλλά δεν μας βγήκε». Φωτογραφίζει, όπως λέει, την «εγκατάλειψη που αποτυπώνεται στα άψυχα κτήρια, την εγκατάλειψη των ονείρων, την εγκατάλειψη της προ-

σπάθειας, την εγκατάλειψη του έρωτα, την εγκατάλειψη ως φυγή, την εγκατάλειψη ως προοπτική ζωής, η εγκατάλειψη όσων μας καίνε και μας τρώνε τη ψυχή...».

«Εγκατάλειψη» τιλοφορείται ο τίτλος της νέας ατομικής σας έκθεσης, με φωτογραφίες από διάφορες περιοχές του κόσμου. Θεωρείτε ότι η εγκατάλειψη, όπως τη θεματικοποιείτε στη συγκεκριμένη δου-

λειά σας, συνιστά και ένα είδος σηματογραφίας του παρόντος;

Η εγκατάλειψη είναι η διαχρονική και η μόνιμη συντροφιά του ανθρώπου. Δεν θα έλεγα ότι είναι χαρακτηριστικό της εποχής μας. Ίσως ακόμα στην εποχή μας, ο άνθρωπος να νιώθει και λιγότερο εγκαταλελειμμένος από τον άνθρωπο του παρελθόντος και σε αυτό παίζει ρόλο η τεχνολογία και η ψευδαίσθηση ότι συνεχώς βρισκόμαστε μέσα σε μία μεγάλη παρέα και άρα όχι εγκαταλελει-

μένοι. Η εγκατάλειψη είναι ταυτισμένη με τη ζωή του ανθρώπου, αφού είναι αναγκασμένος συνεχώς να εγκαταλείπει και να εγκαταλείπεται. Εγκαταλείπουμε κάθε 24 ώρες μία μέρα της ζωής μας. Εγκαταλείπουμε τα νιάτα μας. Τον χρόνο που περνά. Εγκαταλείπουμε έναν έρωτα. Μας εγκαταλείπει ένας έρωτας. Εγκαταλείπουμε ένα κτήριο για ένα άλλο. Εγκαταλείπουμε μία προσπάθεια ή ένα όνειρο που το κυνηγήσαμε, αλλά δεν μας βγήκε. Ε, και τελικά...

εγκαταλείπουμε την ίδια τη ζωή, αργά ή γρήγορα. Νομίζω, λοιπόν, ότι η εγκατάλειψη θα είναι πάντα η πραγματική μας παρέα. Και ως μία μεγάλη αγκαλιά που είναι, δεν κάνει διακρίσεις, αφού όλοι κάτι εγκαταλείπουμε και όλοι μας έχουμε εγκαταλειφθεί...

Τοπία φθοράς, αποξένωσης και εγκατάλειψης... Σκιαγραφείτε, με αυτό τον τρόπο, το σκηνικό της εγκατάλειψης του σύγχρονου ανθρώπου;

Θα έλεγα ότι, αυτό που μπορεί να σκιαγραφηθεί μέσα από τις φωτογραφίες, είναι η διαχρονική συμπεριφορά και αλαζονεία του ανθρώπου που έχει την εξουσία στα χέρια του. Η αδιαφορία, η έλλειψη οράματος, η απουσία φαντασίας, η επιβολή και η καταστροφή. Και επίσης η ψευδαίσθηση του ανθρώπου ότι είναι αθάνατος ή ότι την εξουσία που έχει τώρα στα χέρια του, δεν πρόκειται ποτέ και κανείς να του την πάρει. Ναι, θα μπορούσαν τα εγκαταλελειμμένα κτήρια να είναι και το σκηνικό εγκατάλειψης του σύγχρονου ανθρώπου. Αν και στις μέρες μας το σκηνικό είναι συνήθως εντυπωσιακό, έχει λαμπάκια που αναβοσβήνουν και τεχνολογικά επιτεύγματα τσέπης, εντούτοις η εγκατάλειψη του ανθρώπου παραμένει αναλλοίωτη. Να προσθέσω πως στην

www.simerini.com.cy

έκθεση υπάρχει και η άμεση αποτύπωση της εγκατάλειψης των ανθρώπων και όχι μόνο κτήρια και τοπία. Ο έρωτας και ο χρόνος που αφήνει στους ανθρώπους ρυτίδες και κούραση.

Τι είναι εκείνο που σας εντυπωσιάζει κυρίως σ' αυτές τις εικόνες φθοράς και ερήμωσης;

Νομίζω ότι η διαδικασία φωτογράφισης ενός μέρους εγκατάλειψης είναι εξίσου σημαντική με το αποτέλεσμα, και ήταν αυτό που μου ανανέωνε τη θέληση να φωτογραφίσω μέρη εγκατάλειψης. Σε κάθε σημείο γεννιούνται διαφορετικά συναισθήματα. Κάποτε είναι μελαγχολία και συγκίνηση και κάποτε μπορεί να είναι οργή ή ακόμα και φόβος. Την ίδια στιγμή, η διαδικασία μοιάζει, κάθε φορά, μ' ένα ταξίδι στον χρόνο. Στις αναμνήσεις τις δικές μου ή στην προσπάθεια να ακουμπήσω αυτά τα -νεκρά, πλέον- μέρη με το μυαλό και τη φαντασία, όταν ήταν ακόμα ζωντανά. Όταν στα παιχνίδια του λούνα παρκ «Τίβολι» έπαιζα ακόμα ως παιδί ή όταν στα χωριά της Κύπρου ζούσαν ακόμα οι κάτοικοί τους ή όταν ακόμα στο αεροδρόμιο Λευκωσίας υπήρχαν ταξιδιώτες. Η να προσπαθείς να ακούσεις τους πυροβολισμούς από τη μάχη του Αεροδρομίου το 1974, βλέποντας τις τρύπες που έχουν αφήσει στο κτήριο οι σφαίρες. Ταυτόχρονα, η εγκατάλειψη, όσο σκληρή κι αν είναι, μοιάζει με μία σταματημένη στιγμή τον χρόνο που αποτυπώνει πράγματα πριν αλλοιωθούν από την εξέλιξη και τον σύγχρονο τρόπο ζωής. Η εγκατάλειψη μοιάζει να είναι μία φωτογραφία μιας εποχής που έχει περάσει. Η σιωπή, ο ήχος του ανέμου που συνήθως συνοδεύει αυτές τις φωτογραφίες, δίνει τον χρόνο και το πλαίσιο για να κατανοήσεις ότι η ζωή αλλάζει, το zenith αύριο μπορεί να είναι ναδίρ και πως το μόνο που απομένει σταθερό, είναι ο άνεμος που διαπερνά τους τοίχους της εγκατάλειψης.

Σας ενδιαφέρει, περισσότερο, ένα στοιχείο ιστορικής και πολιτικής καταγγελίας, ή αισθητικής αποτύπωσης;

Η προσπάθειά μου ήταν να αποτυπώσω την εγκατάλειψη σε κάθε μορφή της. Η έννοια εγκατάλειψη είναι μία πολύ γενική έννοια, πίσω από την οποία μπορεί κανείς να κρύψει την εγκατάλειψη ενός κτηρίου ή την εγκατάλειψη ενός ανθρώπου ή την εγκατάλειψη μιας προσπάθειας και ενός ονείρου. Η, ακόμα, την εγκατάλειψη του ανθρώπου που έχεις ερωτευτεί και την εγκατάλειψη της ηθικής. Πιστεύω ότι τελικά συμβαίνουν όλα αυτά που αναφέρονται στην ερώτηση. Δηλαδή και η πολιτική και ιστορική καταγγελία, αλλά και η αισθητική αποτύπωση των συναισθημάτων που προκαλεί η συνάντηση μ' ένα ξεχαρβαλωμένο κτήριο, μ' ένα παλιό αεροδρόμιο ή με τις πεταμένες ταμπέλες της Λαϊκής Τράπεζας. Στις πλείστες περιπτώσεις καταγραφής της εγκατάλειψης, η απλώς και μόνο αισθητική αποτύπωση, είναι ταυτόχρονα και καταγγελία πολιτική. Καταγγελία της εξουσίας που, μπροστά στη διατήρηση των κεκτημένων της, μπορεί να δημιουργήσει ατέλειωτα νεκροταφεία. Κυριολεκτικά, όπως το νεκροταφείο στο κατεχόμενο Λευκόνοικο, και μεταφορικά, όπως το αεροδρόμιο Λευκωσίας.

Οι 45 φωτογραφίες της έκθεσης...

Οι 45 φωτογραφίες της συλλογής αποτελούν μέρος πολλών ταξιδιών, εντός και εκτός Κύπρου. Αυτή τη φορά ο Βόρις Καραγιάννης επιλέγει ως βάση την Κύπρο. Την Κύπρο της εγκατάλειψης από τη μία γωνιά μέχρι την άλλη. Από τη Μακούντα της Πάφου, μέχρι το κατεχόμενο Ριζοκάρπασο. Το παλιό λούνα παρκ «Τίβολι», το αεροδρόμιο Λευκωσίας, τα χωριά Μακούντα, Ευρέ-

του, Θελέτρα, το Ριζοκάρπασο, το νεκροταφείο του Λευκονοίκου, το παλιό ΓΣΠ, η Κρατική Έκθεση, το «νεκροταφείο» με τις πινακίδες της Λαϊκής Τράπεζας... Όλα κομμάτια ενός παζλ που δημιουργούν την έννοια «εγκατάλειψη». Η φωτογραφική συλλογή περιλαμβάνει επίσης φωτογραφίες από τη Μαδρίτη της Ισπανίας, το Βερολίνο της Γερμανίας και το Χάμαρ της Νορβηγίας.

Πληροφορίες

Έκθεση φωτογραφίας Βόρι Καραγιάννη: «Εγκατάλειψη», 8 Ιουνίου στο MERES multifunctional space. Παλιά Λευκωσία, Ώρα 20.30.

Την παρουσίαση της εκδήλωσης θα κάνει η δημοσιογράφος και ραδιοφωνική παραγωγός Αλεξία Καρακάννα.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Ο «μειονεκτικός» Καρυωτάκης μέσα από την πρώτη έκδοση των **Απάντων** του

Προβολές // Η βιογραφία του αυτόχειρα ποιητή, συνταχθείσα από τον Χαρίλαο Σακελλαριάδη το 1938, συντείνει σε μία ιδιόζουσα (παρ)ανάγνωση του ποιητή και ανθρώπου Καρυωτάκη

ΜΑΡΙΑ ΜΗΝΑ
minam@simerini.com

έκα χρόνια μετά την αυτοκτονία του Καρυωτάκη στην Πρέβεζα, εκδίδονται τα «Απάντα» του, το 1938. Προλογίζονται από τον Χαρίλαο Σακελλαριάδη, φίλο του ποιητή, και συνοδεύονται από δύο μελέτες των Τέλλου Άγρα και Κλέωνος Παράσχου. Η για πρώτη φορά συγκεντρωτική έκδοση του καρυωτακικού έργου αλλά και η ίδια η εισαγωγή του Σακελλαριάδη επαναφέρουν, τρόπον τινά, τον Καρυωτάκη στο λογοτεχνικό προσκήνιο, πυροδοτώντας εν συνεχεία κριτικές αντιπαραθέσεις. Πολλοί είναι εκείνοι που δρύνονται της ευκαιρίας για να καταδικάσουν εκ νέου τον λεγόμενο «καρυωτακισμό» - ένα φαινόμενο όπως το όρισε από το 1935 ο Ανδρέας Καραντώνης, ενώ δεν λείπουν και άλλοι που δικαίως θα υπερασπιστούν το έργο του αυτόχειρα ποιητή, κρίνοντάς το ως ένα από τα αξιολογότερα δείγματα ελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής.

Μια «λυσσαλέα» φιλία

Η συνταχθείσα από τον Χαρίλαο Σακελλαριάδη εισαγωγή, παρά τα στοιχεία που φέρει για πρώτη φορά στο φως, βλ. την αποχαιρετιστήρια (αν και λογοκρίμενη) επιστολή του Καρυωτάκη, επτά ανέκδοτες επιστολές του και συγκεντρωμένα τα πεζά κείμενά του, οδηγεί, όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει ο σημερινός αναγνώστης, σε μια συγκεκριμένη (παρ)ανάγνωση και ερμηνεία του έργου του Καρυωτάκη. Τα προβλήματα της βιογραφίας εντοπίζονται, κατά τη Χριστίνα Ντουλιά (βλ. το βιβλίο της «Κ. Γ. Καρυωτάκης. Η αντοχή μιας αδέσποτης τέχνης», Καστανιώτης, Αθήνα 2000) στην «ένδεια του υλικού» και «στην αδυναμία του βιογράφου να κατανοήσει τη στάση του Καρυωτάκη, προσωπική και ποιητική, στην ώριμη περίοδο της ζωής του». Πιο συγκεκριμένα, υπερπροβάλλεται ένας Καρυωτάκης σκυθρωπός, μισάνθρωπος και θανατόφιλος, η ποίηση του οποίου αντικατοπτρίζει έναν άρρωστο ψυχισμό και δεν μπορεί να ερμηνευθεί έξω από ένα τέτοιο πλαίσιο.

Προκειμένου να διαβεβαιώσει τον αναγνώστη για την καταλληλότητα

του ως προς τη σκιαγράφηση του καρυωτακικού προφίλ, ο Σακελλαριάδης φροντίζει εξ αρχής να δηλώσει ότι είναι ίσως ο μόνος που από τα φοιτητικά [...] χρόνια έτυχε να συνδεθεί μ' αυτόν με στενούς φιλικούς δεσμούς -φιλία που αυτός στα γράμματά του την ωνόμαζε «λυσσαλέα»- κι' έτσι τον γνώρισε] όχι μόνον ως ποιητή, αλλά προ παντός ως άνθρωπο στις πιο χαρακτηριστικές στιγμές της ψυχολογίας του και της ζωής του. Τόσο πολύ τα προσωπικά του συμβάντα είναι συνυφασμένα με τις ατομικές [του] περιστάσεις, ώστε είναι σα να μιλάει για την ίδια [του] ζωή, όταν μιλάει για ωρισμένα επεισόδια της δικής του.

Αν και η παράθεση βιογραφικών πληροφοριών δύναται να κουράσει τον αναγνώστη, ο Σακελλαριάδης τη θεωρεί -στην περίπτωση του φίλου του- απαραίτητη, αφού η ζωή και το έργο του είναι αφεχώριστα - η «αφετηρία της ποίησής του» είναι, άλλωστε, «υποκειμενική» (σ. X).

Τώρα καθένas,
με ωχρό στόμα,
Σκύβοντας, φιλεί
τα δεσμά του.

Κ. Καρυωτάκης

Μια «διπλή ψυχική υπόσταση»

Στις πενήντα πέντε σελίδες που απαρτίζουν την εισαγωγή των «Απάντων» ξεδιπλώνεται ο βίος και η πολιτεία (στη «σακελλαριάδεια» της εκδοχή) του Καρυωτάκη, από τα «αυστηρά αναθρεμμένα» παιδικά του χρόνια (σ. XI), την «έλλειψη πνευματικής ζωής» (σ. XIII) κατά την εφηβεία του στις «πληκτικές επαρχίες» (σ. XII), τις σπουδές και τον συνακόλουθο «κατήφορο φιλήδονης παραλυσίας» (σ. XVIII), την επαγγελματική πορεία στη δημόσια υπηρεσία, τα ταξίδια και τις εκδρομές που έκανε, μέχρι τις συνεχείς μεταθέσεις του ως την αυτοκτονία του (σ. LX-LXIV).

Ο Σακελλαριάδης προβάλλει τη «διπλή ψυχική υπόσταση» του φίλου του (σ. XXXIV). Οι καρυωτακικές εξάρσεις με τις αντιθέσεις τους, φαρ-

σέρ-μοιρολάτρης, πεισιθάναντος-αγάπη για τη φύση κ.λπ., αδιαφορία για τους άλλους-υπερβολική έμφαση στην εμφάνιση, αποτελούν, κατά τον βιογράφο, στοιχεία «διπλής προσωπικότητας»: Γιατί δεν μπορεί διαφορετικά να εξηγηθεί πως άλλοτε ήταν τύπος μετρημένου ανθρώπου κι' άλλοτε πάλι, με τις διάφορες ιδιορρυθμίες του, πλαστογραφούσε ελεεινά τον εαυτό του. (σ. XXXI)

Πρέπει να επισημανθεί πως ενώ για την επαγγελματική σταδιοδρομία του ποιητή γίνεται λόγος, αποσιωπάται η συνδικαλιστική δράση του: οι περιορισμένες -εν είδει υποσημείωσης- πληροφορίες αποκαλύπτουν μόνο ότι ο Καρυωτάκης στάθηκε «στόχος μιας σκληρής και συστηματικής καταδρομής» (σ. XXV), αφού «ήρθε σε σύγκρουση με μερικούς ανωτέρους του, που με κάθε τρόπο επιδίωξαν και κατάφεραν να τον εξοντώσουν» (σ. XXVI).

Η σχέση με τη Μαρία Πολυδούρη

Όσον αφορά την ερωτική ζωή του Καρυωτάκη, ο βιογράφος αναπόφευκτα αναφέρεται στην ομότεχνη του, Μαρία Πολυδούρη. Οι μεταξύ τους σχέσεις -η «ήρμην φιλία, as την πούμε ερωτική» (σ. LIV)- δεν είναι παρά προϊόν συμπερνήτων, μιας και «εκείνο που τράβηξε την Πολυδούρη στον ποιητή ήταν η αναγνωρισμένη πια στην ποίηση επιβολή του κι' η ανάγκη ν' αποκτήσει κι' αυτή έναν οδηγό στις πράτες της λογοτεχνικές αναζητήσεις, αφού από τότε είχε αρχίσει να γράφει» (σ. LV). Ο έρωτας του ποιητή δεν τελεσφορεί, αφού η Πολυδούρη εντέλει θα παντρευτεί κάποιον άλλο, γεγονός που θα πληγώσει τον Καρυωτάκη ανεπανόρθωτα. Κι επειδή ήταν «δειλός στον έρωτά του» και χαρακτηριζόταν μέχρι το τέλος της ζωής του από μια «καταπληκτική άγνοια της γυναίκαις ψυχολογίας» (σ. LII), τα εφήμερα ειδήλιά του δεν κρατούσαν πολύ καιρό. Σύμφωνα πάντα με τον Σακελλαριάδη, λίγο πριν από τη μετάθεση στην Πρέβεζα ο Καρυωτάκης είχε «τη φρεναπάτη ότι τον αγαπάει μια όλως διόλου κοινή γυναίκα» (σ. LIX), με την οποία μάλιστα λογάριζε να συζήσει, αφού η σχέση του με την Πολυδούρη είχε προ πολλού ψυχρανθεί. Σε γενικές, λοιπόν γραμμές, «η γυναίκα στη ζωή του Καρυωτάκη δεν έπαιξε ρόλο σημαντικό, ούτε και στην ποιητική του δημιουργία» (σ. LX).

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Ο Καρυωτάκης, μετά την αυτοκτονία του με πιστόλι, στην Πρέβεζα, το 1928.

Συγγραφικό έργο

Η «αποκλειστική συγκέντρωση στον εαυτό του, η μισανθρωπία του κι' η κάπως ασθενική του εμφάνιση, ήταν μία διαρκής αφορμή πειραγμάτων από μέρους των συμμαθητών του» (σ. XIII), ώστε ο Καρυωτάκης από παιδί βιώνει ένα διαρκές «συναίσθημα μειονεκτικότητας απέναντι των συνανθρώπων του» (σ. XIII). Αυτός είναι ο κυριότερος, ίσως, λόγος -μαζί με την «αχαλίνωτη φιλοδοξία» του (σ. XIII)- για τον οποίο αποφασίζει να γίνει ποιητής. Κι ενώ διακρίνεται από «έλλειψη φραστικού πλούτου» (σ. XVI) κι έχει ελάχιστες γνώσεις ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας (σ. XVI), γράφει ήδη από τα πρώτα εφηβικά του χρόνια, στέλνοντας ποιήματα σε περιοδικά. Όταν συνειδητά πλέον βούλεται να «αναδειχθεί καλός ποιητής» (σ. XXXIII), επιδίδεται στη μελέτη ξένων συγγραφέων, παρόλο που η «φιλολογική μόρφωσή» του «στάθηκε μονόπλευρη ως το τέλος της ζωής του» (σ. XXXVI) και δίνει ορισμένες διαλέξεις για ποιητές.

Η κριτική της εποχής, όπως είναι ήδη γνωστό, θα υποδεχθεί την ποίησή του με αρνητικό, κατά κύριο λόγο, τρόπο - η «συνωμοσία της σιωπής» τον πικραίνει ιδιαίτερα (βλ. «Απαντα», σ. 98), αν και η σταδιακή καθιέρωση του Καρυωτάκη δεν θα καθυστερήσει.

Ως κυρίαρχα ποιητικά στοιχεία προκρίνονται από τον βιογράφο η θανατοφιλία, η οποία αποτελεί «το κύριο χαρακτηριστικό της απαισιοδοξίας του και το σπουδαιότερο κίνητρο στην έμπνευσή του» (σ. XXXIX), ο θυμός που αποτελεί όπλο στη σάτιρά του (σ. XXXII), αλλά και ο μισογυνισμός της τρίτης συλλογής (σ. LX). Η ειλικρίνεια των αισθημάτων του είναι, παρόλ' αυτά, αναμφισβήτητη.

Ο Σακελλαριάδης μάς πληροφορεί επίσης για τη «Γάμπα», ένα σατιρικό περιοδικό που ο Καρυωτάκης εξέδιδε με τον ποιητή Άγη Λεβέντη αλλά και για τη θεατρική επιθεώρηση «Πελαγός» που έγραφε.

Η λογοκριμένη αποκαιρετιστήρια επιστολή

Η επιστολή που συντάσσει ο Καρυωτάκης πριν από την αυτοκτονία του δημοσιεύεται λογοκριμένη για πρώτη φορά στα «Απαντα». Ότι επιμελώς αφαιρείται αφορά την ομολογία του Καρυωτάκη για την αρρώστια του. Συγκεκριμένα, ο Σακελλαριάδης αφαιρεί τα εξής σημεία:

«Τη खुδαία όμως πράξη που μου αποδίδεται τη μισώ. Εζήτησα μόνο την ιδεατή ατμόσφαιρά της, την έσχατη πικρία. Ούτε είμαι ο κατάλληλος άνθρωπος για το επάγγελμα εκείνο. Ολόκληρο το παρεθόν μου πείθει γι' αυτό [...] Ημουν άρρωστος». Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στις επιστολές που δημοσιεύονται στο τελευταίο τμήμα της έκδοσης, ενώ πρέπει στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι ο Σακελλαριάδης θα συνεχίσει μελλοντικά να δημοσιεύει «άγνωστες» επιστολές του Καρυωτάκη, αλλά και σχόλια για την επιθεωρησιακή καρυωτακική παραγωγή, και πάλι με δικές του επεμβάσεις - κειμενικές απαλείψεις. Λόγου χάριν, σε μια επιστολή που ο ίδιος ο Καρυωτάκης τού γράφει, κόβονται με μια ταπεινή ένδειξη αποσιωπητικών δύο ολόκληρες παράγραφοι, στις οποίες ο ποιητής αναφέρεται στις εντυπώσεις του για τις γυναίκες της Ρουμανίας (βλ. «Χρονογραφία», σ. 117-118: «Ως προς τις Ρουμανίδες, για τις οποίες θα ενδιαφέρεσαι περισσότερο, επιστοποίησα -και αρκετά εμπράκτως- ότι η φήμη τους είναι πιστή προς την πραγματικότητα [...] Την άλλη μέρα αλλάξαμε ξενοδοχείο, αλλά και στο νέο ήβραμε μια καμαριέρα που επροθυμοποιήθη -με το αζημίωτο, εννοείται- να επισφραγίσει την περιπέτεια που είχαμε αρχίσει με τις άλλες δύο»).

«Είχε βαθμηδόν κρυώσει»

Γνωρίζουμε ότι η φίλια του Χαρίλαου Σακελλαριάδη με τον Κώστα Καρυωτάκη δεν διατηρείται αναλλοίωτη στον χρόνο - ο Γ.Π. Σαββίδης θα γράψει ότι «είχε βαθμηδόν κρυώσει στα 1923 [...] και δεν φαίνεται να ξαναζεστάθηκε παρά μόλις ένα χρόνο πριν από την αυτοκτονία του Καρυωτάκη». Ότι, λοιπόν, εξάγεται από τη βιογραφική εισαγωγή του Σακελλαριάδη, είναι η εικόνα ενός Καρυωτάκη με ψυχοπαθολογικά προβλήματα: που αυτοαναλύεται υπερβολικά γιατί δεν μπορεί να συναναστραφεί τους άλλους, θέλει να τους ξεπεράσει στον ποιητικό μαραθώνιο αν και δεν διαθέτει τα απαραίτητα φόντα, αγνοεί τη γυναικεία φύση, δεν γνωρίζει παρά μόνο ως απουσία τον έρωτα, υποφέρει από ένα διαρκές και αχαλινόδοξο πάθος, φόβου και απαισιοδοξίας. Όλα αυτά, διοχετευμένα και ερμηνευμένα στη βάση του περιεχομένου των καρυωτακικών στίχων, αποτελούν τη βασική γραμμή πάνω στην οποία θα κινηθεί -εντονότερα

και πιο έκδηλα- η κριτική μετά το 1938.

Εν κατακλείδι, δεν μπορεί κανείς να παραγνωρίσει, όπως και ο ίδιος ο Γ.Π. Σαββίδης θα σημειώσει, πως η εισαγωγή του Σακελλαριάδη στην πρώτη έκδοση των καρυωτακικών «Απάντων» «παραμένει μοναδικό βοήθημα για κάθε σοβαρή μελέτη του βίου και του έργου του Καρυωτάκη». Οι βιογραφικές πληροφορίες, αν και λυγίζουν κάτω από το βάρος ενός υπερβολικού συναισθηματισμού, δεν παύουν να δια φωτίζουν πτυχές της ζωής του Καρυωτάκη για τις οποίες ως τότε δεν είχε γίνει καμιά νύξη. Διαχρονικότερες και περισσότερο έγκυρες παραμένουν, ωστόσο, οι δύο μελέτες που πλαισιώνουν το βιβλίο, συνταχθείσες από τους Κλέωνα Παράσχο και Τέλλο Άγρα, τις «πιο ολοκληρωμένες κριτικές φυσιογνωμίες», κατά τον Κώστα Στεργιόπουλο, «της πρώτης μεσοπολεμικής δεκαετίας».

Η αντικομοφομιστρια ποιήτρια Μαρία Πολυδούρη, με την οποία ο Κώστας Καρυωτάκης είχε ένα βραχύβιο ειδύλλιο.

ART AERI LTD

Ουόλτερ Ράλεϊ

Ο Ουόλτερ Ράλεϊ γεννήθηκε το 1552 και πέθανε στις 29 Οκτωβρίου 1618. Ήταν Άγγλος στρατιωτικός, ποιητής, αυλικός και εξερευνητής. Σε ηλικία δεκαεξί ετών άρχισε σπουδές στην Οξφόρδη, τις οποίες διέκοψε για να πολεμήσει υπέρ των Ουγενότων στη Γαλλία. Επέστρεψε στην Αγγλία το 1575 και τελείωσε νομικά. Η βασίλισσα Ελισάβετ I τού έδειξε μεγάλη εύνοια και το 1585 τον έχρισε ιππότη. Η εύνοια της βασίλισσας διεκόπη το 1593, όταν μία, θεωρούμενη επίσης παρθένας, κυρία της τιμής κατελήφθη ξαφνικά από τους πόνους της γέννας και αποκαλύφθηκε ότι ήταν μυστικά παντρεμένη με τον Ράλεϊ. Για δύο χρόνια έμεινε ήσυχος στα κτήματά του γράφοντας ποιήματα. Το 1595 εξόπλισε πέντε πλοία και κατευθύνθηκε στη Νότιο Αμερική αναζητώντας το μυθικό Ελντοράντο. Το μόνο αποτέλεσμα της επιχειρησής του ήταν το βιβλίο του «Η ανακάλυψη της μεγάλης και πλούσιας Αυτοκρατορίας της Γουιάνας». Το 1603 η Ελισάβετ πέθανε και βασιλιάς έγινε ο Ιάκωβος Α', για τη διαδοχή του οποίου ο Ράλεϊ είχε εκφράσει αντηρήσεις. Παύθηκε αμέσως από όλα του τα αξιώματα. Κλείστηκε στον Πύργο, δικάστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο σαν προδότης. Οι φίλοι του και οι οικείοι του βασιλιά παρακάλεσαν για χάρη και ο Ιάκωβος διέταξε να μην εκτελεστεί η ποινή, την άφησε όμως να επικρέμαται. Έγραψε μερικά ωραιότατα ποιήματα και μια Παγκόσμια Ιστορία το 1628, που σταματά στους ρωμαϊκούς χρόνους, γιατί «όποιος γράφει νεότερη ιστορία και πει την αλήθεια κινδυνεύει να σπάσει τα δόντια του». Το 1616 έπεισε τον Ιάκωβο να τον ελευθερώσει για ν' ανακαλύψει τους θρυλικούς θησαυρούς της Γουιάνας. Ξεκίνησε με δεκατέσσερα πλοία και τη ρητή διαταγή του βασιλιά να μην περάξει τις ισπανικές αποικίες της Γουιάνας. Σε αντίθετη περίπτωση, η θανατική ποινή θα εκτελείτο. Ένα άηγά από τον πυρπόλοσε μια ισπανική αποικία και σκότωσε τον κυβερνήτη της, ο γιος του Ράλεϊ σκοτώθηκε, οι Ισπανοί άρχισαν να τον πιέζουν και οι άνδρες του να λιποτακτούν. Γύρισε στην Αγγλία με άδεια χέρια, διαπίστωσε ότι ο βασιλιάς μαινόταν εναντίον του. Ο Ιάκωβος, πεζόμενος και από τον Ισπανό πρεσβευτή, διέταξε την εκτέλεση της ποινής. Ανέβηκε στο ικρίωμα στις 29 Οκτωβρίου του 1618 με αξιοθαύμαστη ψυχραιμία. Δοκίμασε την κόψη του τσεκουριού και είπε: «Το καλύτερο φάρμακο για τους πόνους μου. Ας κάνουμε γρήγορα. Είναι η ώρα που με πάνει η ελονοσία μου και οι εχθροί μου θα νομίσουν πως τρέω από φόβο».

Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε στο www.artaeri.com. Μακαρίον 71, Λίσια

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Πέντε Πονζικοί Βαρβάτοι

Ιστορίες αλλιώς // Ακριβώς σαν τις πυραμίδες, οι κάθε Μίδες, οι χρυσοφόροι Μήδοι. Το μάτι στο σκωρ, οι σκωραμίδες... Σκωρ. Σαν τους χρυσοθήρες ποντικούς του Ηροδότου, οι κάθε Πονζικοί, θα εμφανίζονται σε κάθε 1929, να εξαργυρώνουν με χρυσόσκονη τα πεινασμένα των ανθρώπων όνειρα, να τρώνε χονδρά από την πείνα των ονείρων

Titus Bank Ruptus Christodoulou
titos_christodoulou@hotmail.com

Η φάκα είναι για τους πονζικούς. Διότι ως γνωστόν, «τζάμπα τυρί μόνο στη φάκα υπάρχει», αν και η διαφορά είναι ότι στην φάκα ο πρώτος ποντικός είναι ο χαμένος (ο δεύτερος παίρνει το τυρί), ενώ στην «πυραμίδα» συμβαίνει το αντίστροφο.

Οι καιροί μενετοί, ο κόσμος πωχαίνει, πεινά, οι μισθοί γίνονται αέρας, με τον οποίον είναι δύσκολον να τραφεί κανείς και λιγότερον εύκολον να χορτάσει το μάτι που του έμαθαν τα γκλαμ μάρκετινγκ περιοδικά να πεινά πιο... πολυ-ακόρεστα, και άρα ανθυγιεινά.

Αφορμή για το παρόν έδωσε πρόσφατη πυραμδική απάτη στην Κύπρο, που έφερε τα ΜΜΕ να ξεσκονίζουν τα google για λεξικογραφικές τουλάχιστον διασαφίσεις του όρου 'Ponzi scheme'. Πρόκειται για τα πυραμδικά σχήματα, τις απάτες τύπου Ponzi που οργιάσαν όπου φούσκας γη, στην Ελλάδα, την Κύπρο, με τους επίδοξους χρυσοδάκτυλους marketeers - musceteers τους να υπόσχονται πολλά και εύκολα λεφτά στους καταθέτες καταθύματά τους. «Δουλέψτε από το σπίτι σας, δυο ώρες την ημέρα και βγάλτε από 500 μέχρι 4.000 ευρώπολλα τον μήνα», υπόσχονται διαφημίσεις, σε δεκάδες σελίδες διαφημίσεων, τοίχους ελπίδων και στύλους ηλεκτροδότησης της πεινώσας φαντασίας. Έξυπνη κι η απόσταση στην αμοιβή του σχήματος, υποδηλούσα ότι από το κέφι και την προσήλωσή σου στο «σχήμα», θα έλθει η υψηλότερη αμοιβή. Πληρωμή που θα έλθει στο πλήρωμα του χρόνου, γι' αυτό και λέγεται έτσι. Ο Παράδεισος ανοίγει τις θύρες στους πιο παρα-δοσένιους, οι πιο «δοσμένοι» παίρνουν και πλακέτες, χειροκρότημα στην επόμενη παράσταση, ή παράσημα, όπως κάνει και κάποιο Κόμμα στους εν πενία αποστρατευόμενούς του.

Παρατηρεί το... παρατυρί στην φάκα ο αφελής, πλείστες εταιρείες και σχήματα πλειστηριασμού ονείρων. Το σκηνικό παρόμοιο, και πάντα ιλλουστρασιόν. Σε καλό ξενοδοχείο, μετά από παχυλό αντίτιμο για το δικαίωμα στο όνειρο (παλαιόν κόλπο το «πολλοί οι κλητοί, ολίγοι οι εκλεκτοί», πάντα με ένα Παράδεισον στο έχειν λαμβάνειν). Καφές και μπισκότα, όπως στα ακριβοπληρωμένα σεμινάρια του μάντζμεντ της «ανώτερης διευθυντικής», πολλοί όντως οι κλητοί - μάλλον κλυτοί (αν θα παραπέμψουμε στο κλύσμα που τους ετοιμάζεται), με μάτι γλαρό για τον λαχνό που είχαν την καλή τύχη να πέσουν πάνω του, να αλλάξει, βρε παιδί μου, η τύχη τους, μια φορά. Θα ήσαν πολύ λιγότεροι αν ήξεραν, αλλά το είπεν

κι ο ποιητής, το «ρόδον της μοίρας», ώ κοροΐδον της μοίρας, πάντα ανέγνωρος μας παίρνει.

SELF HEEEEEEELP!!!

Το προϊόν θαυματουργικών, τα φώτα του υπέρλαμπρα, αυτό περίμενε η ιστορία για να αλλάξει... Δεν έχει σημασία τι είδους προϊόν: εδώ, όπως στα μίντια της δικαιοκρασίας, το «φορμάτ» κι όχι το «κοντέντ» έχει την σημασία. Το καλλυντικό που είναι καλύτερο κι από τον Θεό, διορθώνοντας τα λάθη Του στο πρόσωπό σας, η δίαιτα που αδυνατίζει χωρίς να κάνετε... δίαιτα, οποιαδήποτε από τις SELF HELP ιδέες που θα βλέπατε σε ένα από τα χιλιάδες εξώφυλλα, ειδικά στα αμερικάνικα μεγαβιβλιοπωλεία, μετά το βουλησιακρατικό - βουλημικό πρόθεμα «HOW TO». Ναι, το προϊόν δεν είναι ο πρωταγωνιστής, το «Ποιος ξεγελά στην παραμύθα Ποιον» είναι η όλη ιστορία. Κι όπως είπε στον φίλο μας κάποιος γκρουπέρης στο Μον Παρνάς, όχι της ποίησης αλλά της εκποίησης, κάθε τραπέζι έχει το κορόιδό του, κι αν δεν τον ξέρετε πριν καθίσετε, τότε αυτός μάλλον είστε εσείς. Στα πόνζι, ο τελευταίος ποντικός πρώτος το μαθαίνει, ενώ, αδήριτα, ο πρώτος Πονζικός τελευταίος την παθαίνει. Σας περιποιούνται καλά στον σιδηρόφρακτον Οίκον Ευγηρίας σας, κ. Μάντοφ;

Α, ναι, όπως σε κάθε καλή μάρκετινγκ διαφήμιση, πλαισιώνουν και χρυσώνουν το κάπι και τα καλά

«testimonials»: η κυρία Κοροΐδοπούλου που «αγόρασε» και ιδού, τόσα και τόσα χρυσά της συνέβησαν, οι χρυσοί νεανίες, «golden boys» (η χρήση του ίδιου όρου για τους νεαρούς μπόκερ και τραπεζίτες ΔΕΝ είναι συμπτωματική), οι ειδικοί του χρήματος, που ξέρον πώς να γίνεται ιδικό τους, ή αυτοί που έπιασαν νωρίς την καλή, και πλούτισαν χωρίς αφεντικό και τώρα κάνουν συνέχεια διακοπές (χρυσό περιτύλιγμα του περιθωρίου των ακρήστων και μη εργοδοτήσιμων). Ναι, και θέλουν όλοι να μοιραστούν την καλή τους τύχη μαζί σας, καλέ μου άγνωστε, αμ' πώς! Α, φιλόσοφε Τσιφόρε, τα ήξερες και τα έλεγες, για τα παλιόπαιδα τα ατίθασα, ανάμεσα στον άνθρωπο και το χρήμα, μόνο ένας δρόμος υπάρχει: Η ΔΟΥΛΕΙΑ. Σαν ιδρώτας, ή σαν... δούλεμα.

Πυραμίδες και... σκωραμίδες

Την είχε δει την «δουλειά» πρώτος ο αυτόνυμος, ο Charles Ponzi, σαΐνι (πά' να πει γεράκι ή αετονύχης) που το 1920 συνέλαβε το γνωστό πλέον σχέδιο της πυραμίδας. Μάζευε λεφτά από επενδυτές υποσχόμενος τρελές αποδόσεις και με τις καινούργιες εισφορές πλήρωνε τους παλιούς. Βέβαια κάποια στιγμή το σχέδιο κατέρρευσε και ο ίδιος βρέθηκε στη φυλακή. Γέμει η ιστορία πυραμίδων, ειδικά εκεί που η νεωτερικότητα επισκέφθηκε πιο αθώες «backward» κοινωνίες του κασμά και της ιδρώνουσας αγροτιάς, του μι-

κροαποταμειού, της μηχανικούδας.

Όπως ήταν η πυραμίδα του Μπερίσα, που ξάφρισε τους Αλβανούς, βγάζοντάς τους στο τέλος με τα καλάσνικοφ στους δρόμους. Κι ήταν ίσως η αιτία, η ντροπή για την γκάφα, ή μια καλύτερα δεν θα πούμε ευνομούμενη κοινωνία, αστυνομευόμενη ίσως, που συγκράτησε εν αιδημόνω σιωπή τους ξαφρισθέντες Κυπρίους ή τους Ελλαδίτες αδελφούς τους, στο σκάσιμο της φούσκας του κρηματιστηρίου, που τύλιξε την κοινωνία μας στην ίδια χρυσόσκονη τυφλωμένων της απληστίας, σε πλήρες νομοθετικό κενό, ή, αν το πηκοποιήσετε, ηθικό κενό των νομοθετών. [...]

Νομοθέτες; Ηθική; «Νίψον ανομήματα μη μόνον ριάλια», έγραφεν καρκινικώς η της Αγίας Σοφίας Κρήνη, ή κάπως έτσι, προφητεύουσα παν ξέπλυμα, εις των αιώνων των αιώνων. Νομικοί; Ω, ξειν εισαγγέλλειν, με την ίδια λογική, την έπαθα και γνωρίζω, δουλεύουν οι δικηγόροι που αναλαμβάνουν υποθεσή σας, το ονομάζω αγγλιστί: churning, earning, burning. Άντε, θα σας γράψω και σκανταλιάρικο άρθρο, καθώς παθός μαθός κα'γώ.

Ακριβώς σαν τις πυραμίδες, οι κάθε Μίδες, οι χρυσοφόροι Μήδοι. Το μάτι στο σκωρ, οι σκωραμίδες... Σκωρ, του σκατός, στην γενική του, γενικώς. Σαν τους χρυσοθήρες ποντικούς του Ηροδότου, οι κάθε Πονζικοί, θα εμφανίζονται σε κάθε 1929, σε κάθε κρίση, να εξαργυρώνουν με χρυσόσκονη τα

πεινασμένα των ανθρώπων όνειρα, να τρώνε χονδρά από την πείνα των ονείρων. Καμία ΠΡΟΝΟΙΑ δεν σας γλυτώσει, δεν θα σας δώσει ΑΣΠΙΔΑ, την χάλασε κι αυτή την ελπίδα κάποια ομώνυμη κρηματιστηριακή στην Ελλάδα, έκλεισε τώρα... Αφού έκλεισαν και τόσα σπίτια, έκλεισαν δειγματοληπτικά και κάποιοι Οίκοι.

Όταν ο νόμος μετέχει στην «νομή» - ο κοινωνιολόγος το ονόμασεν «anomie» - μόνος νόμος η πρόνοια η δική σας, η προνοητικότητα, η σωφροσύνη. Κι όταν έλθουν να σας «ακουμπήσουν», αρχίζοντας από... φιλικό στον ώμο, μόνο ένας σίγουρος τρόπος υπάρχει να καθαρίσετε από τα σαΐνια, συμβουλευτεί κι ο μαθός φίλος. Ζητείστε το εκκαθαριστικό τους!

Δεν θέλει πολλά να καταλάβετε τι «πολλά» θέλουν όλοι τους, ετούτοι οι Πονζικοί οι βαρβάτοι! Η, πάλι, θα σας εξηγήσουν όλοι ετούτοι οι επίδοξοι οικονομολόγοι, χιλιάδες σε μια Κύπρο που βούλιαξε τελικά υπό το βάρος τους, που ποτέ «δεν είδαν την καταστροφή να έρχεται» ('never saw it coming', όπως επρωτώσε τους τραπεζίτες του City αυστηρά η θάτσερ κάποτε). Αφού τους ξεσκονίζεις, τους λατρεύεις φινιρισμένους και τους στέλνει με πίστη στην Βουλή ξανά και ξανά η αφήφιστη ψήφος των 'hoi polloi'. Αλλά, εδώ στην νήσσα Κύπρο ουδείς γνωρίζει να ερωτά, ουδείς να αναρωτιέται, ουδείς και να ρωτιέται...

www.simerini.com.cy

Βιβλιονηλασίες // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Έξι Προεδρικά Πορτραίτα

Κώστας Ν. Χατζηκωστής

Το παρόν βιβλίο, από τις εκδόσεις Γερμανός, τόσο στα πλαίσια της επιτυχούς παρουσίασής του στην Αθήνα όσο και ενός γόνιμου διαλόγου έγκριτων ομιλητών και κοινού σε εκδήλωση στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας εξ αφορμής του καιρίου περιεχομένου του, δικαιώσε την πρόκληση του αμείωτου αναγνωστικού του ενδιαφέροντος άμα τη κυκλοφορία του από το τέλος του περσινού έτους και εντεύθεν. Η πανελληνίως εντεινόμενη αναγνωσιμότητά του δεν οφείλεται, ασφαλώς, στον ελκυστικό τίτλο «Έξι Προεδρικά Πορτραίτα» και τον επεξηγηματικό υπότιτλο «Πολιτικά βιώματα με τους Προέδρους της Κύπρου την ιστορική περίοδο των τελευταίων πενήντα χρόνων», με τις αντίστοιχες φωτογραφίες των Προέδρων της Κυπριακής Δημοκρατίας από την ανακήρυξή της το 1960 μέχρι το 2011, αλλά κατ' εξοχήν στις 310 σελίδες του ιστορικοπολιτικού αυτού χρονικού. Μιας, τουτέστιν, όχι ανιαρής και αποστασιοποιημένης καταγραφής ιστορικών γεγονότων μέσα από αρχαικές πηγές είτε ακαδημαϊκών πολιτικών αναλύσεων, παρά μιας εύληπτης κατάθεσης προσωπικών μαρτυριών και ζωντανών αναμνήσεων, βιωματικών εμπειριών και αξιόπιστων κριτικών προσεγγίσεων στις κατ' ιδίαν συναντήσεις και τις εποικοδομητικές συνομιλίες με τους έξι Προέδρους, τους στενούς τους συνεργάτες, καθώς και με παράγοντες συνδιαμόρφωσης του πολιτικού γίγνεσθαι στην Κύπρο και στην Ελλάδα. Μιας αξιολογικής, επιπλέον, φυσιογνωμικής σκιαγράφησης σε συνάρτηση με την αποτίμηση κομβικών σταθμών στο οδοιπορικό της προεδρικής τους θητείας, που φωτίζοντας αθέατες πτυχές της προσωπικότητας και της επίδρασής τους στο Κυπριακό, συνεισφέρει στη χαρτογράφηση της νεότερης ιστορίας του. Το έργο, εξάλλου, συμβάλλει στη διεθνή βιβλιογραφία ως προς τη χαρακτηριστική ψυχογράφηση σύγχρονων ηγετών σε σχέση με τη διακυβέρνησή τους και την αποτύπωση της ηγετικής τους σφραγίδας.

Έτσι, υπό το πρίσμα των μετά τόλμης και παρηγοσίας υποκειμενικών απόψεων και αντικειμενικών παρατηρήσεων, που επισύρουν ομόφωνες είτε ασύμφωνες γνώμες, τα αποκαλυπτικά «πορτραίτα» με την εμπειρία της έμπυρνης γραφίδας του πολυγραφότατου συγγραφέως του Κώστα Χατζηκωστή συνιστούν απαραίτητα σημεία αναφοράς για τον νυν μελετητή και τον ιστορικό του μέλλοντος. Μετά τους προϊδεαστικούς προλόγους του Βάσου Λυσσαρίδη και του συγγραφέως, καθώς

και την αυτοαναφορική εισαγωγή του, τη δομή του βιβλίου συγκροτούν οι λεπτομερείς ή αδρομερείς περιγραφές των συναντήσεων με τον κάθε Πρόεδρο ξεχωριστά, η παραστατική εξιστόρηση γύρω από σημαντικά στιγμιότυπα και διεθνή δράματα στις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού και την εξελικτική του πορεία, η αφήγηση της πρόσληψης από τον συγγραφέα των εκάστοτε στάσεων και κινήσεων, των θέσεων, των λόγων και των ενεργειών ή των παλινωδιών του εκάστοτε Προέδρου με την παρεμβολή αδιαμφισβήτητων γραπτών τεκμηρίων, όπως χαρακτηριστικών αποσπασμάτων της αρθρογραφίας του Χατζηκωστή στην εβδομαδιαία του εφημερίδα «Ελεύθερο Βήμα» και αργότερα στη «Σημερινή». Πολλοί από τους διαλόγους παρατίθενται με τη Θουκυδίδεια μέθοδο της υστερογενούς από μνήμης καταγραφής είτε με την αξιοποίηση σημειώσεων, όχι όμως και τα αυτούσια απομαγνητοφωνημένα παραθέματα από τη συζήτησή του με τον Ντενκτάς το 1985. «Από τη συνέντευξη αυτή», κατά τον Χατζηκωστή, «καταδεικνύεται η συνέπεια, η

επιμονή, η καθαρότητα, η αμετακίνητη τουρκική πολιτική: Δύο Κράτη, Δύο Λαοί, Διχοτόμηση, Τουρκοποίηση», διαχρονικές σταθερές της Τουρκίας, όπως συνοψίζονται στην έκθεση του Τούρκου συνταγματολόγου Νιχάτ Ερίμ, που επιτάσσεται

στο Παράρτημα. Σε αντίθεση με την αναποτελεσματικότητα αντιμετώπισης των τουρκικών θέσεων και την αδυναμία εξεύρεσης λύσεως από τους Κύπριους ηγέτες, σύμφωνα με τα καταληκτικά σχόλια στον Επίλογο, όπου ο συγγραφέας τους καταλογίζει «αρχοντοκωριατισμό σε πολιτική διάσταση, σε οικονομική εκδήλωση, σε κοινωνική επιδίωξη και, κυρίως, σε πληθωρικό λαϊκισμό νοσηρών μικροπολιτικών επιδιώξεων». Γενίκευση, που αν αποκλίνει της συνολικής πραγματικότητας, αδικεί, κατά την ταπεινή μου άποψη, τους τίμιους πλιν άνισους αγώνες μερικών, τουλάχιστον, απέναντι σε ένα μακροχρόνια δυσεπίλυτο πρόβλημα, που μέχρι σήμερα προκρούει στους δόλιους σχεδιασμούς της Τουρκίας με τις συνωμοτικές μεθοδεύσεις των Ηνωμένων Εθνών και τις μηχανογραφίες της διεθνών συμφερόντων. Συνάγεται, ωστόσο, από τη σφαιρική ανάγνωση του βιβλίου ότι ο συγγραφέας του δεν φείσθηκε ψόγων ή επαίνων προς τον Μακάριο, Κυπριανού, Βασιλείου, Κληρίδη, Παπαδόπουλο και Χριστόφια, όχι επειδή διαπνεόταν από σύνδρομα εμπάθειας ή κολακειάς, αλλά απεναντίας από κίνητρα εναγώνιου πατριωτικού Χρέους για το μέλλον του Κυπριακού Ελληνισμού.

Ιδεοσκόπιο // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Γιατί εάλω η Πόλις

Η σημερινή επέτειος δεν αντιπαρέχεται την τραγική ιστορικότητα διαχρονικών επισημάνσεων με ακροθιγή μνεία ημερομηνιακής αναφοράς μίτε εξορκίζει στα σκοτεινά βάθη έξι σχεδόν αιώνων την αποφράδα εκείνη Ημέρα της 29ης Μαΐου 1453· απεναντίας, επιβάλλει την εκ νέου εμβάθυνση της πολλαπλής ανάγνωσης και την ανάδυση της στο φως της απομυθοποίησης και της τεκμηριωμένης ιστορικής αλήθειας για αποκωδικοποίηση των αναλογικών με τα καθ' ημάς συσχετισμών και καιρίων συμπερασμάτων. Εφόσον, πάνω από τη θρησκευτική πρόσληψη της λαϊκής ψυχής για το «απ' ουρανού κλειδί [..] σ' Αγί' Σοφίας την πόρταν» και πέρα από τον μοιρολατρικό απόηχο της δημόδους μούσας «γιατί 'ναί θέλημα Θεού η Πόλις να τουρκέψει», υψώνεται η κραυγή της απόγνωσης με τη συναίσθηση της ετυμολογίας του «τετέλεσται»: «εάλω το φρούριον», «εάλω η πόλις». Είναι οι οδυνηροί κραδασμοί του εθνικού πόνου, αλλά και τ' ανασκιρτήματα του πόθου του Γένους από τη μακραιώνη δουλεία στην παλιγγενεσία: «Η Ρωμανία πέρασεν, η Ρωμανία 'πάρθεν/Η Ρωμανία κι αν πέρασεν, ανθεί και φέρε κι άλλον». Εύχκα μηνύματα, που φτάνουν ως εμάς με τη φωνή της προτρεπτικής παιδαγωγίας για αναστοχασμό και με το κέλευσμα της μνήμης για επανασυγκρότηση της συλλογικής μας αυτοσυνειδήσεως.

Γιατί, αν τα Χρονικά των Ιστορικών της Αλώσεως, οι θρηνωδίες των βιωματικών μαρτυριών και τ' «ανακαλήματα» των ελεγεϊακών δημοτικών ασμάτων για «Το Πάρσιμο της Πόλις» δεν συνδουλίζουν πλέον μέσα από τις σελίδες της Γραμματολογίας μας αντινομικά αισθήματα πένθους για την ανεπανόρθωτη συμφορά κι ενός μεταφυσικού ευσεβοποιησμού για το «πάλι με χρόνια με καιρούς», οφείλουμε, ωστόσο, να επαναθέσουμε δριμύτερο το δραματικό ερώτημα: Γιατί εάλω η Πόλις; Ποια τα γενεσιουργά αίτια της πολυδιάστατης παρακμής της πάλι ποτέ περιλάμπρης Αυτοκρατορίας, που αν και διέδωσε σ' Ανατολή και Δύση τον υπερχιλιετή Βυζαντινό της Πολιτισμό, προδιέγραψε, όμως, τη νομοτελειακή πτώση υπό την οθωμανική κυριαρχία του τελευταίου και σημαντικότερου υπολείμματός της, της βασιλίδος των πόλεων, του οφθαλμού της γης και του πνευματικού κέντρου της οικουμένης;

Το κοσμοϊστορικό γεγονός της Άλωσης της Κωνσταντινουπόλεως, «συμφορά μεγίστη των κατά την οικουμένην γενομένων», κατά τον Χαλκοκονδύλη, και «μοιραία στιγμή της ανθρωπότητας», κατά τον Τσβαίχ, λόγω των παγκόσμιων πολιτικοκοινωνικών και γαιοστρατηγικών του επιπτώσεων, εφόσον τα οθωμανικά στίφη έφτασαν προ των πυλών της Βιέννης το 1529 και το 1683, δεν ήταν αποκλειστικά αποτέλεσμα της υπεροπλίας του

Μωάμεθ Β' του Πορθητή ούτε συγκυριακών βραχυχρόνιων συμβάντων. Οι απαρχές της στρατιωτικής και οικονομικής συρρίκνωσης του βυζαντινού κράτους ανάγονται από τον 12ο αιώνα στη δολοπλοκία και τη διασπάθιση από διεφθαρμένους ηγεμονίσκους των αποθεμάτων, που είχαν αποταμιεύσει οι αυτοκράτορες της Μακεδονικής Δυναστείας. Η παραχώρηση, εξάλλου, τελωνειακών και άλλων προνομίων στους Ενετούς κατέστησε το εμπόριο στα χέρια τους πιο ανταγωνιστικό έναντι των Βυζαντινών εμπόρων. Οι ανυπολόγιστες συνέπειες της 4ης Σταυροφορίας των Λατίνων ανέδειξαν τον κατακερματισμό του Βυζαντίου σε αυτόνομες πόλεις-κράτη και την επικράτηση τοπικών αρχόντων, των «δυνατών», που όχι μόνο υπέσκαπταν την κεντρική εξουσία, αλλά και επέβαλλαν εξοντωτική φορολογία σε φτωχούς αγρότες και τεχνίτες, με τις εξεγέρσεις των οποίων λόγω οικονομικής καταπίεσης είχε δημιουργηθεί στα μέσα του 13ου αιώνα κλίμα αναρχίας, πρόσφορο στις ληστρικές επιδρομές της βίας, της σφαγής και της υποδούλωσης των χριστιανικών πληθυσμών από την οθωμανική λαίλαπα. Το κράτος, ωστόσο, βρέθηκε να κλυδωνίζεται ακόμη περισσότερο κάτω από τις διαμάχες και τις ίντριγκες της δυναστείας των Παλαιολόγων, που επιδίωκαν τη δογματική ένωση των εκκλησιών με τη σύνοδο της Λυών το 1274 και της Φερράρας-Φλωρεντίας το 1439, ενώ το 1369 ο αυτοκράτορας Ιωάννης Ε' είχε φτάσει μέχρι του ση-

μείου να ασπαστεί τον καθολικισμό. Η διακήρυξη της ένωσης του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως με την Παπική Εκκλησία από τον τελευταίο αυτοκράτορα εντός της Αγίας Σοφίας λίγους μήνες πριν από την Άλωση όχι μόνο δεν έπεισε τη Δύση να αποστείλει βοήθεια, αλλά και διέσπασε τον λαό σε Ενωτικούς και Ανθενωτικούς.

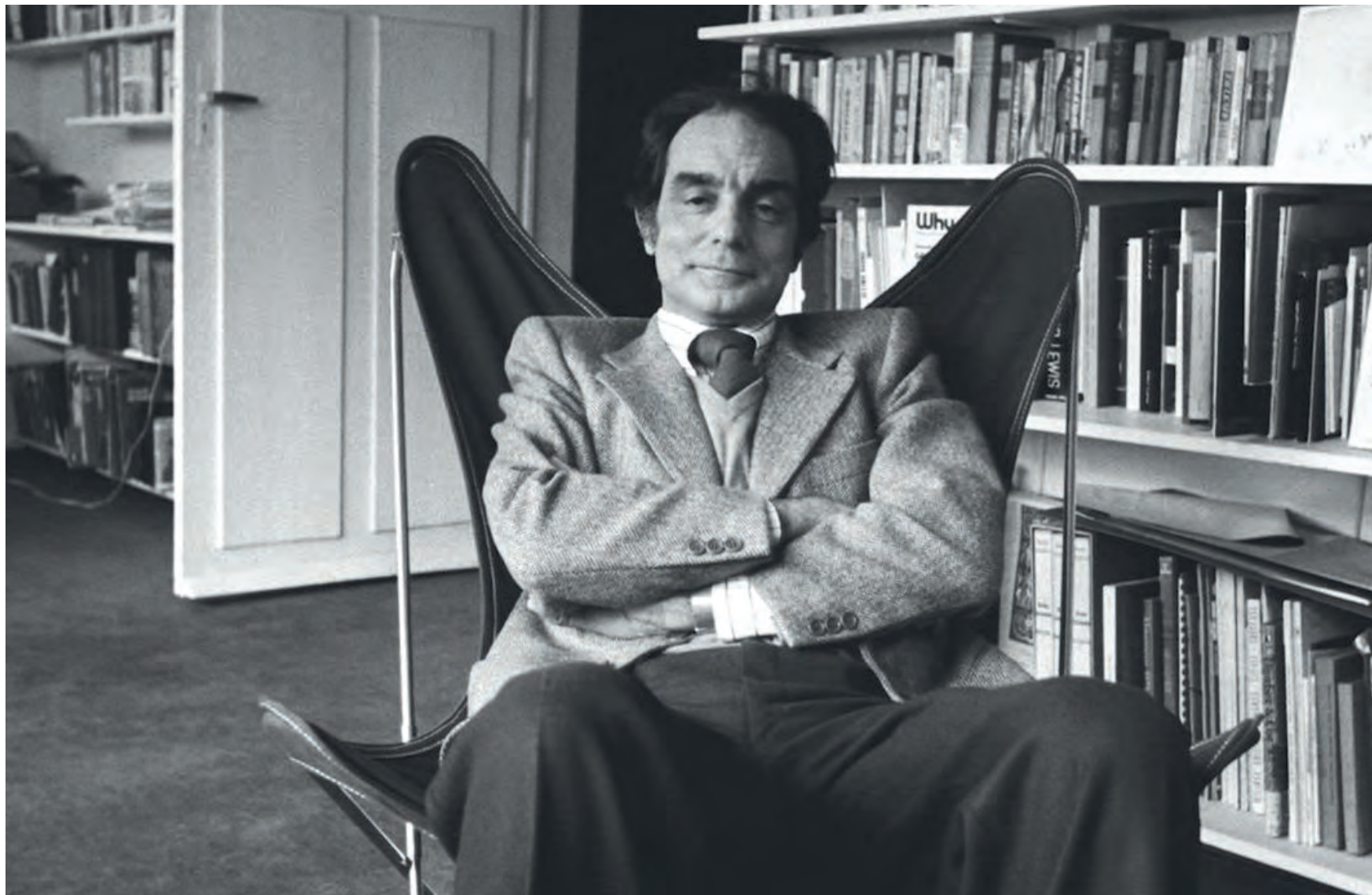
Η τελευταία, εντούτοις, αναλαμπή της «Παλαιολόγεια Αναγέννησης», ήτοι της πνευματικής και πολιτισμικής άνθησης, απάστραψε στα πρόσωπα τριών πνευματικών αντρών, που έμειναν στην Ιστορία για το κορυφαίο ηγετικό τους ήθος: Ο Γεώργιος Πλήθων Γεμιστός και ο Επίσκοπος Νικομήδειας Βησσαρίων είχαν οραματιστεί την αναζωογόνηση του ετοιμοθάνατου Βυζαντίου, συντάσσοντας ένα πρόγραμμα πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων, που πρότασε απέναντι στην αποσάθρωση και την ανισότητα το συλλογικό συμφέρον, καθώς και την ανάταση του εθνικού φρονήματος του λαού με την αφύπνιση της ένδοξης προγονικής του κληρονομιάς. Παρόλο που ο θρυλικός αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ΙΑ' προσπάθησε να το εφαρμόσει, ήταν πλέον αργά. Πρόλαβε, όμως, το ηρωικό του ανάστημα ν' αναμετρηθεί με την πράξη της θυσίας του και αιώνιο σύμβολο του Έθνους να εμπνέει τους αληθινούς Έλληνες ηγέτες. Ξεμαρμαρωμένος, δίνει από τότε μέχρι σήμερα, στον πρόγονο και στον επίγονο Τούρκο Πορθητή, απάντηση ελληνοπρεπούς αξιοπρέπειας: «Την δε πόλιν ου σοι δίδομεν...!»

chrysothemisch1@gmail.com

Ίταλο Καλβίνο, Οι αόρατες πόλεις

Απόσπασμα της εβδομάδας // Στην πλατεία βρίσκεται το πεζούλι όπου κάθονται οι γέροι και κοιτάζουν τους νέους να διαβαίνουν: κάθεται κι αυτός στη σειρά ανάμεσά τους. Οι επιθυμίες είναι πια αναμνήσεις // Επιμελείται η **Μαρία Μηνά**

Οι πόλεις και η μνήμη, 2

Ο καβαλάρης που ταξιδεύει μακριά σε τόπους άγριους νιώθει τον πόθο για μια πόλη. Τέλος, φτάνει στην Ισιδώρα, μια πόλη με κτήρια που έχουν ελικοειδείς σκάλες επιστρωμένες με ελικοειδή όστρακα, όπου κατασκευάζονται τηλεσκόπια και βιολιά εξάισιας τέχνης, όπου ο ξένος αν διατάσει ανάμεσα σε δυο γυναίκες συναντά πάντα μια τρίτη, όπου οι κοκορομαχίες καταλήγουν στο αιματοκύλισμα αυτών που στοιχηματίζουν. Όλα αυτά σκεφτόταν όταν ποθούσε μια πόλη. Η Ισιδώρα είναι λοιπόν η πόλη των ονείρων του: με μια διαφορά. Η πόλη που ονειρευόταν τον είχε μέσα της στα νιάτα του: στην Ισιδώρα φτάνει στα γεράματα. Στην πλατεία βρίσκεται το πεζούλι όπου κάθονται οι γέροι και κοιτάζουν τους νέους να διαβαίνουν: κάθεται κι αυτός στη σειρά ανάμεσά τους. Οι επιθυμίες είναι πια αναμνήσεις.

Οι συνεχείς πόλεις, 1

Η πόλη Λεονία επαναλαμβάνεται όλες τις μέρες η ίδια: κάθε πρωί οι άνθρωποι ξυπνάνε μέσα σε δροσερά σεντόνια, πλένονται με σαπούνια που μόλις έχουν βγει από το περιτύλιγμα, φοράνε ολοκαίνουργια ρούχα, παίρνουν από το πιο τελειοποιημένο ψυγείο κλειστά κουτιά γάλα, ενώ ακούνε τις τελευταίες φλυαρίες της πιο σύγχρονης

ραδιοφωνικής συσκευής.

Στα πεζοδρόμια, τυλιγμένα σε καθαρές πλαστικές σακούλες, τα απορρίμματα της χτεσινής Λεονίας περιμένουν το αυτοκίνητο του σκουπιδιάρη. Όχι μόνο ζουλιγμένες οδοντόκρεμες, καμένες λάμπες, εφημερίδες, κουτιά, χαρτιά περιτυλίγματος, αλλά και θερμοσίφωνες, εγκυκλοπαίδειες, πιάνο, σερβίτσια πορσελάνης: περισσότερο από τα πράγματα που κατασκευάζονται, πουλιούνται ή αγοράζονται κάθε μέρα, ο πλούτος της Λεονίας μετριέται από τα πράγματα που κάθε μέρα πετάγονται για να κάνουν χώρο στα καινούργια. Τόσο που αναρωτιέσαι μήπως το πραγματικό πάθος της Λεονίας δεν είναι σ' αλήθεια, όπως λένε, η απόλαυση των καινούργιων και διαφορετικών πραγμάτων, αλλά η χαρά να αποβάλλει, να βγάξει από πάνω της, να καθαρίζεται από την καθημερινή ρύπανση. Γεγονός είναι πως οι οδοκαθαριστές είναι καλοδεχούμενοι σαν άγγελι, κι η δουλειά τους ν' απομακρύνουν τα απορρίμματα της χτεσινής ζωής περιβάλλεται μ' ένα σιωπηλό σεβασμό, όπως μια ιεροτελεστία που εμπνέει ευλάβεια, ή ίσως μόνο γιατί μιας και τα πράγματα πετάχτηκαν κανείς δε θέλει πια να τα σκέφτεται.

Κανένας δεν αναρωτιέται πού μεταφέρουν κάθε μέρα το φορτίο τους οι σκουπιδιάρηδες: σίγουρα, έξω από την

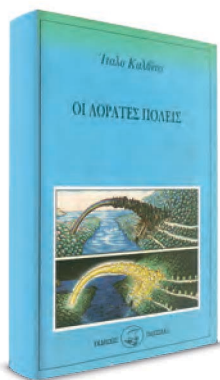
πόλη· όμως κάθε χρόνο η πόλη μεγαλώνει και οι σκουπιδοτόποι πρέπει να μετακινήθουν πιο μακριά· ο όγκος των αποβλήτων μεγαλώνει και οι σωροί υψώνονται όλο και περισσότερο, στοιβάζονται, εξαπλώνονται σε πιο πλατιά περίμετρο. Είναι φανερό πως όσο περισσότερο η τέχνη της κατασκευής καινούργιων υλικών εξελίσσεται στη Λεονία, τόσο πιο πολύ η ποιότητα των σκουπιδιών καλυτερεύει, αντέχει στον χρόνο, στις κακοκαιρίες, στις ζυμώσεις και στη φωτιά. Ένα φρούριο από άφθαρτα απομεινάρια περιβάλλει τη Λεονία, και δεσπάζει από κάθε της πλευρά σαν οροπέδιο με απότομες βουνοπλαγιές.

Το αποτέλεσμα είναι τούτο: όσο πιο πολλά πράγματα πετάει η Λεονία τόσο περισσότερα μαζεύει· τα λέπια του παρελθόντος της κολλάνε σχηματίζοντας ένα θώρακα που δεν μπορεί να τον αποβάλει· με την καθημερινή της ανανέωση η πόλη διατηρεί τον εαυτό της στη μόνη καθοριστική της μορφή: τη μορφή των σκουπιδιών του χτες που στοιβάζονται πάνω στα σκουπίδια του προχτές κι όλων των ημερών και των χρόνων και των δεκαετιδών της.

Τα σκουπίδια της Λεονίας θα κυριεύαν σιγά-σιγά τον κόσμο, αν πέρα από την τελευταία κορυφογραμμή του απέραντου σκουπιδοτόπου, δεν υψώ-

νονταν σκουπιδοτόποι άλλων πόλεων, που κι αυτές διώχνουν μακριά βουνά από σκουπίδια. Ίσως όλος ο κόσμος, πέρα από τα σύνορα της Λεονίας, είναι σκεπασμένος από κρατήρες σκουπιδιών, ο καθένας με μία μητρόπολη στο κέντρο σε αδιάκοπη έκρηξη. Τα σύνορα ανάμεσα στις ξένες κι εχθρικές πόλεις είναι μολυσμένοι προμαχώνες όπου τα απορρίμματα της μιας και της άλλης αλληλοσπνίζονται, δεσπόζουν, ανακατεύονται.

Όσο μεγαλώνει το ύψος, τόσο αυξάνει ο κίνδυνος κατολίθωσης: αρκεί ένα κουτί, ένα παλιό λάστιχο, ένα φλασκί χωρίς ψαθί να κυλήσει προς τη Λεονία και μια στοιβη παραταίρια παπούτσια, ημερολόγια περασμένων χρόνων, ξερά λουλούδια, θα βουλιάξει την πόλη κάτω απ' το παρελθόν της, που μάταια προσπαθούσε να αποδιώξει, ανακατεμένο με τον παρελθόν των γειτονικών πόλεων: ένας κατακλυσμός θα ισοπεδώσει τη βρόμικη βουνοσειρά, θα οβήσει κάθε ίχνος της μητρόπολης, ντυμένης πάντα με καινούργια ρούχα. Ηδη από τις γειτονικές πόλεις είναι έτοιμοι, περιμένοντας να ισοπεδωθούν το έδαφος με οδοστρωτήρες, να επεκταθούν στην καινούργια περιοχή, να μεγαλώσουν, να απομακρύνουν τους νέους σκουπιδοτόπους ακόμα πιο πέρα. (σελ. 14, 134-136)

Επιλέξαμε μια παλιά μετάφραση του βιβλίου του Ιταλού συγγραφέα, από τις εκδόσεις Οδυσσεύς (1982)